

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja ● 2019. március–április

MITEM 2019

Eugenio BARBA

Dmitro BOGOMAZOV

VIDNYÁNSZKY Attila

A megértés kultúrája

Bodrogi Gyula 85

Egy sóhaj is elég

áprilisi műsorral, előadás- és programajánlóval

Németh Antal – A dráma és a színész • **Premiergaléria** – Meggyeskert •
Nézőpont – Horkay Hörcher Ferenc, Osztovits Ágnes • **Előadás-ajánló** – Kafka a tengerparton, Álomgyár,
A gömbfejűek és a csúcsfejűek, Hé, Magyar Joel, Caligula helytartója • **Az én színházam** –
Pallagi Mihály fővilágosító • **In memoriam** – Bessenyei Ferenc • **Évforduló** – Gábor Miklós •
Könyv – Csíksomlyói passió – Egy előadás zárandokútja

„A színész nem szerepet játszik, hanem alakot kelt életre. Újrateremti a költő szellemi mintaképét, amiből az következik, hogy ha valóban hiánytalan alakteremtésről lehet beszélni, mindig van valami plusz” – írja Németh Antal, a Nemzeti egykori igazgatója és rendezője. Ilyen „pluszt” adó színésze volt a társulatának Bajor Gizi és Csontos Gyula is. A képen Az amerikai Elektra egyik jelenetében látható a két művész, Németh Antal 1937-es rendezésében. | fotó: Vajda M. Pál (OSZMI)

Németh Antal

A dráma és a színész

A dráma, mely a színjátszásból született, kezébe ragadta ugyan a hegemoniát egy időre a színjátszás többi elemei felett, de valójában csak eszköze és nem célja a színésznek. Szüksége van rá, hogy alkalmazhassa átalakuló-, alakteremtő képességét, tárgya, témája alkotásának, mint a festőnek a táj vagy a szobrásznak az emberi test. De az, ami művészivé avatja az alkotást, mégsem a természet, mégsem a modell, nem is a dráma. A színészi produkció és a szöveg irodalmi értéke – két különböző értéksík. Innen van az, hogy egészen jelentéktelen drámák szerepeiből is teremthet az alkotó színész nagyot. A szerepet kiegészíti az alakmegteremtés egységében, és ezek a kiegészítő akciók a színészi alkotás tulajdonképpeni külső művészi jegyei.

Minden nagy színésről számos kiegészítő akciót jegyeztek fel, melyek bizonyítékai, hogy nem „interpretálták” a költőt, hanem újrateremtették az alakot. Ez a szerepkiegészítő alkotó munka lehet tudatos vagy öntudatlan. Ha a színésznek sikerült eljutni a szerep mintaképének intuitív megragadásáig, ez az alakítás olyan motívumokkal is meggazdagodik, amelyekre a színész nem is gondolt. Még a legtudatosabb színész is este, játék közben, pillanatokra úgy érezheti, hogy valamit megszállottságban alkot: nem ő beszél, hanem valami idegen lélek szólal meg benne. Ha a színész pusztá reprodukátora volna a költő vagy író mondanivalóinak, egyetlen Hamlet, Lear, Antigóné, Júlia lenne csupán lehetséges. Amikor tévesen „felfogások” különbözőségeiről beszélünk, tulajdonképpen az életérzések különbözőségét konstatáljuk, mely ugyanúgy átszínezi a színész átlényegülő folyamatát és ennek alakeredményét, mint a szobrász, festő, zeneszerző vagy költő alkotását. Ez az egyéni színezet adja a nagy színész alakteremtésének sajátos módjában azt az imponderabilitást*, mely a háttérbe vagy a tudat alá szorított én átsugárzását jelenti a művészet egyén fölötti világába.

Az a megállapítás, hogy az igazi dráma mindig szerepdarab, csak egyet jelent: az alkotó színész és a drámaköltő lélekalkatának rokonságát. Shakespeare és Molière minden örök drámája szerepdarab. Mindkettőjük alakteremtő fantáziája színészi jellegű; sokszorosan meghatványozott, színészfölötti színészek ők, akiknek nincs szükségük külső impulzusra, modellre, hogy alakot teremtsenek; az emberi karaktereknek határtalan tömege nyüzsög bennük, és maguk teremtik meg ezeknek az alakoknak megnyilatkozási formáját. Bennük eleven művészi valóság a „mintakép”, és így a szavak is, melyekben teremtményeik kifejeződnek, minden kor színésze számára az alakká való átlényegülés misztikus forrásai lehetnek.

A dráma mindannyiszor elkorcsosulásnak indul, valahányszor elveszti belső kapcsolatát a színészi lélekkel. A drámaírónak „anyagban kell gondolkodnia”, és ez az anyag: a színész...

Németh Antal 1935 és 1944 között a Nemzeti Színház igazgatója volt. Részlet a Színjátszás esztétikájának vázlatok című tanulmányából, amely 1929-ben a Budapesti Szemleben jelent meg.

* Megfoghatatlan, ténylegesen nem mérhető hatás, végtelenül finom különbség.

6 A MEGÉRTÉS KULTÚRÁJA

„Keressük a velünk rokon esztétikájú rendezőket, társulatokat, a teátrális, látomásos előadásokat, azokat az alkotókat, akik megpróbálják a saját nemzetük színházi nyelvét, hagyományát kutatni és megújítani.”
(Vidnyánszky Attila)

10 HÍD A POLITIKA FELETT

„Természetesen a kultúra a legerőteljesebb eszköz, amely lehetőséget ad számunkra, hogy szembesegüljünk bármilyen pusztító folyamattal. A kérdés csupán a kulturális aktivitás mennyiségében és minőségében van.”
(Dmitro Bogomazov)

28 MINDEN SZEREPEMBEN...

„Miközben másokat mulattattam, magam is mulattam, vagy legalábbis jól éreztem magam. Minden alkalommal, mielőtt színpadra lépek, azért fohászkodom, és ezt el is mondom magamban: Istenem, add, hogy jól érezzem magam.”
(Bodrogi Gyula)

36 AZ ÉN SZÍNHÁZAM: PALLAGI MIHÁLY

„Minden premier tele van kockázatokkal, de egy még egészen el sem készült, be nem üzemelt épületben, amelynek csínja-bínja, összes erénye és rejtett buktatója még nincs a munkatársak kisujjában – halálugrás. A világosítóknál be is ütött a krach...”

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja 2019. március–április

Ingyenes időszaki kiadvány
VI. évfolyam, 7. szám

Főszerkesztő:
Kornya István

A szerkesztő munkatársa:
Görömbölyi László

Fotó:
Eöri Szabó Zsolt

Kiadó: Nemzeti Színház Nonprofit Zrt.

Felelős kiadó:
Vidnyánszky Attila vezérigazgató

Arculat: Kónya Ábel
Korrektúra: Lukácsy György

Címlap:
Blaskó Péter és Udvaros Dorottya a Meggyes kert
című előadásban (fotó: Eöri Szabó Zsolt)

Jegypénztár
1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
tel.: +36-1-476-6868

Nyitvatartás:
Hétköznap 10–18 óra, hétvégén 14–18 óra között,
illetve az előadások kezdetéig. Ha nincs előadás,
vasárnap zárva.

Jegyiroda
1061 Budapest, Andrássy út 28.
tel.: +36-1-373-0963, 373-0964, 373-0995

Nyitvatartás:
Hétköznap 10 és 18 óra között.
jegyrendelés: jegy@nemzetisinhaz.hu

www.nemzetisinhaz.hu

Nyomdai előkészítés:
Inform-Line Stúdió Bt.

Nyomda:
Crew Kft.

Megjelenik 10 000 példányban
Médiaajánlat: 30/508-4711
Lapzárta: 2019. március 22.

Az Isten ostora, a Körhinta, az Éden földön,
a Tóth Ilonka, A föltámadás szomorúsága,
az Egri csillagok
című előadások támogatója a Nemzeti Kulturális Alap.

6

12

18

22

34

44

MITEM 2019

- 6 Vidnyánszky Attila:
A megértés kultúrája
10 Híd a politika felett //
Dmitro Bogomazov
12 Eugenio Barba:
A színház elővigyázatlansága
14 Előadások, szakmai programok
16 MITEM-műsor

Premier-galéria

- 18 Meggyes kert

Nézőpont

- 20 Horkay Hörcher Ferenc:
Csehov harsány búcsúja
21 Osztovits Ágnes: Illúziók nélkül

Előadás-ajánló

- 22 Kafka a tengerparton // Álomgyár
// A gömbfejűek és a csúcsfejűek
// Hé, Magyar Joe! // Caligula
helytartója

Bodrogi 85

- 28 Minden szerepemben az embert
kerestem // Bodrogi Gyula
34 Szerepek képekben

Az én színházam

- 36 Egy sóhaj is elég // Pallagi Mihály

In memoriam

Bessenyei Ferenc

- 40 Pap Éva: Láttam őt...

Belépődíj nélkül

- 42 A nemzeti tényleg mindenkié!

Évforduló

- 44 100 éve született Gábor Miklós

A Nemzeti Színház hírei

- 46
48 Programajánló

Könyvajánló

- 50 Csíksomlyói passió //
Egy előadás zárandokútja

Jegyinformációk

- 51
52 Havi műsor: április

Folyóirat

- 54 Szenárióm – március

VI. MITEM • 2019. 04. 11.–05. 05.

április 10., 11., 12., 13., 14.

SLAVA'S SNOW SHOW

Rendező:

SZLAVA POLUNYIN

Szlava Polunyin társulata

| a G.A.A.P. szervezésében | London, Anglia

Fővárosi Nagycirkusz

fotó: Andrea Lopez

A MEGÉRTÉS KULTÚRÁJA

2014-ben, a MITEM alapításának évében a nyitás szükségességét hangsúlyoztuk, öt év elteltével a nyitottság sikerét konstatálhatjuk. Azt a sikert, ami nem csupán a találkozót létrehozó Nemzeti Színházé, hanem az egész magyar színházi szakmáé. Kinyitottuk magunk előtt a világot, és szerényselenség nélkül állíthatjuk, hogy a MITEM egyre határozottabban látható pont Európa színházi térképén.

Hasznos irigység

A magyar színházi élet évtizedeken keresztül sok tekintetben befelé forduló, zárt volt. Ezen csupán néhány intézmény és kisebb nemzetközi kitekintésű, döntően alternatív fesztivál a lehetőségeihez képest tudott réseket hasítani. Az igazi nyitáshoz azonban egy meghatározó nemzetközi fesztiválra volt szükség. Jó példát adtak ehhez (és persze okot is az irigységre) a szomszédos államok, a régió más országai, hiszen Lengyelországban, Romániában, Szerbiában, Boszniában, Szlovákiában, Csehországban (Ausztria világhírű ünnepi játékaival nem is beszélve) évtizedes múltra visszatekintő, jelentős, európai mércével

„Őrjöngő röptünk, mondd, hová vezet?”

(Madách Imre)

A 2019-es MITEM-en részt vevő országok: **Csehország**

Dánia • Franciaország • Kazahsztán • Litvánia

Magyarország • Németország • Oroszország • Portugália

Svédország • Szerbia • Szlovákia • Ukrajna

Szlava Polunyin

Szeretem a színházat,

*ami álmokból és tündérmesékből születik,
a színházat, ami mágikus rituálé és látványos ünnep,
a színházat, ami képekből és gesztusokból, játékból és
képzeletből jön létre,
a színházat, ahol a nézők és a színészek közösen alkotnak,
a remények és álmok színházat, amit eláraszt a magány és a
vágyódás, az előérzet és a kiábrándulás,
színházat, ami olyan, mint egy örömteli nászmenet, ahol
megkísérlek „egyesülni”
az élet minden arcával és szeletével,
színházat a művészet és az élet, a tragédia és a komédia, az abszurditás és a naivitás,
a kegyetlenség és a gyengédség határmezsgyéjén,
színházat, ami folyton változik, ami szárnyakat kap a spontán improvizációtól
és mélyen tiszteli a hagyományokat,
színházat, ami kitér a bizonyosság és a végérvényesség elől és bitorolni próbálja
önnön szabadságát.*

fotó: Anna Hannikainen

mérve is meghatározó nemzeti és nemzetközi fesztiválok működnek, némely országban nem is egy.

Amikor 2013-ban lehetőséget kaptam a Nemzeti Színház vezetésére, arra a kérdésre kellett választ adni, hogy mitől más a budapesti Nemzeti Színház, mint a többi teátrum? Többek között attól, hogy alapfeladatként – működésünk pilléreként – határoztunk meg egy sor tevékenységet. Ezek egyikének tekintettük kezdettől fogva egy nemzetközi színházi találkozó létrehozását. Olyan seregszemlét kívántunk útjára indítani, amely lehetőséget teremt a magyar színházi szakma képviselőinek – kivált a színházcsinálók elkövetkező generációinak –, hogy inspirálódjanak, hogy lássák és felmérjék: hol tartunk mi, és hol tart a világ. Önmagunkat ugyanis csak nemzetközi viszonyrendszerben láthatjuk reálisan. Csak így ítéldhetjük meg, miben különbözünk másoktól.

Mennyiségből minőség

Mindehhez széles merítést kínált a MITEM az alapítása óta eltelt öt évben: 32 országból mintegy 90 társulat és több mint száz előadás volt látható. 2019-ben pedig 13 országból 15 társulat 23 előadása lesz megtekinthető Svédországtól Szerbiáig, Franciaországtól Kazahsztánig.

Ez a mennyiségileg is tekintélyes kínálat igen sokszínű, de prioritásaink természetesen vannak: keressük a velünk rokon esztétikájú rendezőket, társulatokat, a teátrális, látomásos előadásokat, azokat az alkotókat, akik megpróbálják a saját nemzetük színházi nyelvét, hagyományát kutatni és megújítani. Kevésbé hangsúlyosak a dokumentarista, politizáló, közéleti irányultságú előadások. Fenntartjuk magunknak a jogot, hogy finoman jelezzük saját ízlésvilágunkat, és hogy kiket tartunk a világból megmutatandónak.

»»»»»

április 26. – 19 óra

KURAFIAK

Rendező:

EIMUNTAS NEKROŠIUS

Nagyszínpad

A tavaly novemberben elhunyt legendás litván rendező életművébe ad betekintést április 26-án egy filmvetítés és beszélgetés.

Amikor a Nemzeti Színház belevágott ebbe a munkába, tisztáznia kellett számos további kérdést. Hogyan lesz előadások sűrű egymásutánjából nagy ívű, tartalmas, hosszan ható közösségi élmény. Találkozás. Ünnepek. A mennyiségből minőség. A MITEM-en nincs versengés, nem osztunk díjakat. A világ és Európa fesztiváliparát is egyre inkább jellemző kurátori szemlélet és a rentabilitás szempontrendszer helyett (amelyeknek létjogosultságát nem vitatjuk), a MITEM-mel másikat kívánunk járni.

Kulcskérdések

Kulcskérdés volt kezdetektől, hogy mire is vagyunk kíváncsiak. Előszörban jelentős alkotók és a fontos társulatok előadásaira. Saját hazájuk és az európai színházi életét is meghatározó mesterek fogadták el meghívásunkat. Íme néhány név a teljesség igénye nélkül: Eugenio Barba, Alvis Hermanis, Eimuntas Nekrošius, Valerij Fokin, Rimas Tuminas, Andrej Mogucsij, Silviu Purcărete, Luk Perceval, Thomas Ostermeier, Michael Thalheimer. Olyan meghatározó társulatok érkeztek Budapestre, mint a Piccolo Teatro, az Odin Teatret, a Meno Fortas, a Vahtangov, az Alekszandinszkij, a moszkvai Művész Színház, a Berliner Ensemble stb.

Az évek során kíváncsiak voltunk arra is, hogy a budapesti Nemzetihez hasonló tradíciójú, státusú, méretű intézmények miként gondolkoznak feladatukról, funkciójukról, a világról. Hogy milyen színházi nyelven beszélnek erről előadásaikon keresztül a macedón, a román, a szerb, a norvég, a ukrán vagy a marosvásárhelyi Nemzeti Színházban, a moszkvai Művész Színházban és a szentpétervári Alexandrinszkijban, a Berliner Ensemble-ban, a milánói Piccolo Teatróban. Lett, litván,

észt, moldáv, kelet-szibériai szaha, tatár, libanoni, kazah előadásokon keresztül láthattuk, milyen a kis nemzetek színháza. Láthatjuk, milyen színházi utakat járnak az egykor egy országban, az Osztrák–Magyar Monarchiában élő nemzetek: az osztrákok, a szlovének, a szerbek, a horvátok, a románok. Az idén először érkeznek cseh és szlovák társulat is a MITEM-re. A független színházi világból is hívtunk alkotókat, mások mellett az olasz Emma Dante, a francia Thomas Jolly, a dán Odin Teatret, a kijevi DAKH, a tallini R.A.A.M. és érkezett fesztivál-előadás Avignonból is, mint az idei francia-vietnami *Saigon*.

Évről évre világosan kirajzolódtak azok a hangsúlyok, amelyek mentén a MITEM szerveződött. Az Európában kiemelkedő jelentőségű és hatású orosz színház jelenléte mindig jelentős volt a fesztiválon, akárcsak a kelet-közép-európai régióé. Volt évadunk, amikor a francia, máskor a lengyel, később a skandináv színház került a program középpontjába. 2018-ban az arab és a német színházak jelentettek két meghatározó sűrűsödési pontot a programban. Vannak azonban mulasztásaink is: nem jártak nálunk még a finnek, nem volt még vendégünk angolszász kultúrkörből való társulat sem.

Kulcskérdés a válogatás. A MITEM-en nem fesztiváligazgatói, kurátori ízlés diktál. Mi is hívunk előadásokat, de nagyrészt a vendégekre bizzuk a döntést. Ők döntenek arról, hogy az előbbiekből vázolt gondolatok jegyében mivel képviselik országukat, színházi és nemzeti kultúrájukat. Vagyis olyan előadásokra irányul a figyelmünk, amelyek nem a fesztiválbiznisz kíváncsalmainak, a fesztiválszűrő ízlésének akarnak megfelelni, hanem a román, macedón, német, lengyel, orosz, grúz stb. közönséggel folytatnak párbeszédet. Olyan alkotások ezek, amelyek azt a közösséget szolgálják, amely a színházakat fenntartja.

„...számunkra a mások megértésére
tett gesztusok a legfontosabbak.
Csak így tudjuk képviselni és megélni
egymás megértésének kultúráját.
Ez a MITEM küldetése.”

Hogyan politizálunk?

Kulcskérdés számunkra, hogy a MITEM-en a magyar színházi szakma és a közönség különböző nációk művészeivel találkozhat, kommunikálhat, dialógus alakulhat ki közöttük. Hogy ne csupán rácsodálkozunk egymásra, hanem képesek legyünk el is fogadni azt, amitől egy-egy nemzet – és annak kultúrája, színháza – más, mint a többi. Ezért szervezünk szakmai programokat, műhelybeszélgetéseket, vitákat is. Reméljük, hogy a globalizálódó, ugyanakkor újfajta megosztottsággal is fenyegető, forrongó világunkban, az egymást követő válságok közepette az útját és helyét kereső Európában a művészet, jelesül a színház felől is érkezhetnek termékeny, új gondolatok, impulzusok.

A maga „naív” módján a MITEM is politizál. Ám a legfontosabb, hogy Koreától Svájcig, Grúziától Norvégiaig, Libanontól Belgiumig mindenkit ugyanazon szenvedély hajt: a színház képes áthidalni kulturális, gondolkodás- és világlátásbeli különbségeket, alkalmas a párbeszédre ott is, ahol a politika erre már nem képes. Minden kivételnek – amelyek mind német színházakhoz köthetők – politikai háttere volt, és ezek példaszerűen megmutatták, hogy a politika beavatkozása, vagy amikor a művészet a politika szolgálatába áll, hogyan piszkítja be a maga természetes útján alakuló kommunikációt, hogyan rontja és mérgezi meg a művészetet, lehetetleníti el a kulturális csere leglényegét: a kíváncsiságot. Marad helyette előítélet, ellenségeskedés és mások megbélyegzése. Ezért is kiemelten fontos számomra, hogy az idén először a MITEM vendége a kijevi ukrán Nemzeti Színház. Ezzel is demonstráljuk, hogy országok közötti feszült politikai viszony idején a kultúra hidat képezhet az ellenétek felett.

Mert számunkra a mások megértésére tett gesztusok a legfontosabbak. Csak így tudjuk képviselni és megélni egymás megértésének kultúráját. Ez a MITEM küldetése.

VIDNYÁNSZKY ATTILA,
a fesztivált alapító
Nemzeti Színház igazgatója

A tolerancia próbája

2009-ben azzal a céllal hoztuk létre a REFLEX Nemzetközi Színházi Fesztivált, hogy a színház segítségével a sepsiszentgyörgyieknek lehetőségük legyen átélni, hogy Európához tartoznak.

A színház, még inkább egy nemzetközi színházi fesztivál többek között a tolerancia próbája. A nézőközönség akkor tud egy előadás részese, befogadója lenni, ha az esetleg másképp gondolkodó kortársai, vagyis az alkotók problémafelvetésére kíváncsi. Az ilyenfajta nyitottságból, amely ha netalán empátiával is párosul, könnyen fakad a mindannyiunk számára ma kiváltképp oly fontos katarzis, a közös emberi sorsunk felismerésének élménye. Most, amikor, sajnos nem ok nélkül, azzal riogatnak, hogy végzetes természeti kataklizmák előestéjét éljük, talán a legnagyobb szükség arra van, hogy újra képesekké váljunk a szolidaritásra.

Az igazi művészet, tehát a színház is olyan emberi megnyilvánulás, olyan dimenzió, amely szükségszerűen mentes mindenfajta ideológiától. A politikával agyonszennyezett világunkban azon kevés helyek egyike, ahol még tiszta oxigén vehető.

Úgy vélem, a MITEM ebben az összefüggésben a magyarországi színjátszás elmúlt időszakának legfontosabb eseménye. Örömmre szolgál, hogy ilyen nagy az érdeklődés az előadások iránt, és hogy a budapesti közönség még képes politikai állásfoglalását félretenni, és kíváncsiságának eleget téve megnézi a színes programja által mind fontosabbá váló európai fesztivál kínálatát.

Kívánom, hogy a MITEM idei kiadása a fellépő művészek és a nézők számára egyaránt meghozza a minél több közös élmény örömét.

BOCSÁRDI LÁSZLÓ rendező,
a sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színház és
a REFLEX Fesztivál művészeti igazgatója

HÍD A POLITIKA FELETT

Az ukrán Nemzeti Budapesten

Két rendezésével szerepel a MITEM-en a kijevi Ivan Franko Ukrán Nemzeti Színház vezetője. Dmitro Bogomazov a kultúra hídépítő szerepéről, Shakespeare polifóniájáról és arról, miért tartja fontosnak, hogy a magyar közönség is megismerje az ukrán Maupassant-t.

Vezetékeve istenfestőt jelent. Kénytelenek vagyunk mi is e különleges név eredetére rákérdezni...

– Ez egy olyan megnevezés, amelyet a foglalkozása nyomán adtak az évszázadok homályába vesző valamely régi-régi felmenőmnnek, nem több. Bár gyakran mondják nekem, hogy szép családnemem van, és valamiféle jelentéssel teli, de én teljesen józanul viszonyulok hozzá. Talán a képzőművész fiamban – aki egyébként a Coriolanus című előadás látványtervezője – realizálódtak annak a távoli ősnak a génjei.

Tavaly októberben elfogadta a meghívást a beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház fennállásának 25. évfordulójára rendezett Sztalker Fesztiválra. Az Ivan Franko Ukrán Nemzeti Színház vezetőjeként a kultúra feladatának tartja, hogy feszült politikai helyzetben is kapcsolatot építsen?

– Örülök, hogy a színházunk részt vett ezen a fesztiválon. Az, amilyen barátságos és lelkes fogadtatásban részesült az Ivan Franko Nemzeti Színház előadása a beregszászi nézők részéről, azt a meggyőződésemet erősíti, hogy a kapcsolatokban kialakult minden feszültség csupán a politikai boszorkánykonyha és a manipulációs technológiák terméke, melyeket bizonyos erők generálnak. Természetesen a kultúra a legerőteljesebb eszköz, amely lehetőséget ad számunkra, hogy szembezzeljünk bármilyen pusztító folyamattal. A kérdés csupán a kulturális aktivitás mennyiségében és minőségében van.

A kultúra híd is lehet? A MITEM szellemiségének is része ez a gondolat. Ön szerint mi egy színházi fesztivál legfontosabb feladata napjainkban?

– Azt hiszem, a kultúra nem is lehet más, mint híd. Érdemes felidézni, hogy a mai fesztiváltevékenység éppen azzal a céllal alakult ki Európában 1947-ben, hogy „összevarrja” a II. világháború által szétszakadt

kapcsolatot korok és népek között. Persze, napjainkban ez a folyamat némileg összetettebb annál, mint ahogy azt egy népszerű, múltbéli jelmondat fogalmazta meg: „Béke. Barátság. Fesztivál.” Úgy gondolom, hogy ma nem csupán egy közös kulturális tér létrehozásáról kell beszélnünk. A mai technológiák és az azokkal kapcsolatos folyamatok a világot rendkívül kiegyensúlyozatlanná tették, a politikában egyre újabb módszerek honosodnak meg, illetve csiszolódnak ki, melyek a tömegek tudatának befolyásolására irányulnak. A fegyverük a manipuláció, a propaganda, amely mások befogadásának szervezőelvévé válik, a gondolatok diktátumát eredményezve. A kortárs művésznak el kell indítania a nézőben a reflexió és az önelemzés mechanizmusát. Ez a folyamat egyrészt mindenki számára egyéni, másrészt létezik a szellemi-lelki tapasztalásoknak egy olyan közös síkja, amely az előadás létrehozását generálja. Ugyanez a helyzet egy színházi fesztivál esetében is – ez a személyes művészi diskurzusok összekapcsolódása egyetlen egésszé a közös értékekre alapozva. És fontos szempont egyrészt a nemzeti önazonosság kinyilvánítása, másrészt a nemzeti identitás mint egyetemes érték tudatosulása.

Miért érzi fontosnak, hogy az Ivan Franko Ukrán Nemzeti Színház is részt vegyen a MITEM-en?

– A MITEM egy igen nagy léptékű és reprezentatív európai fórum. És hát a fesztivál művészeti vezetőjéhez, Vidnyánszky Attilához már egyetemi éveink óta régi baráti kapcsolat fűz, amely nem csupán a kölcsönös emberi rokonszenv miatt fontos nekem, de alkotói szemléletünk is közel áll, amit esztétikai felfogásunk „rokonsága” határoz meg. Nagyon örülök, hogy az idei fesztiválprogramban színházunk egyszerre két előadásával is képviselteti magát. Ez egyrészt óriási megtiszteltetés, másrészt felelősség is, hogy egy programba kerülhetünk a kortárs világszínház „nagyjaival”. Egy színház számára a részvétel egy

„Természetesen a kultúra a legerőteljesebb eszköz, amely lehetőséget ad számunkra, hogy szembeszegüljünk bármilyen pusztító folyamattal. A kérdés csupán a kulturális aktivitás mennyiségében és minőségében van.”

fesztiválon lehetőség, hogy kívülről pillantáson önmagára, és hogy elhelyezze magát az általános színházi folyamatok kontextusában.

A *Morituri te salutant* című előadás az ukrán lélektani próza mestere, Vaszilij Sztefanik legismertebb novellái nyomán született. Kérem, mutassa be az ukrán szerzőt az őt nem ismerő magyar olvasóknak!

– Vaszil Sztefanikot zseninek tartom. A novellái és elbeszélései nemcsak az ukrán, de az európai kultúra legnagyobb kincsei közé tartoznak. A 1871 és 1936 között élt Sztefanikot még életében Guy de Maupassant-nal együtt Európa legjobb novellistájának nevezték. Sztefanik nyelve egyedülálló és különleges. Makszim Gorkij nagyon pontosan fogalmazott róla: „Milyen röviden, erőteljesen és félelmetesen ír ez az ember.” De Sztefanikot gyakorlatilag nem szokták színpadra állítani. A szövegei, melyek formailag virtuóz módon kicsiszoltak, maximálisan „sűrítettek” a szavak szintjén és feszültséggel teltettek gondolatilag, alapvetően nem színpadra valók. Egy ilyen „sűrítményt” rendkívül nehéz eljátszani, Sztefanikkal egyenrangú zsenialitást elérni lehetetlen. Azt a feladatot tűztük magunk elé, hogy tíz novellájához találjunk egy adekvát színpadi nyelvezetet.

A *Coriolanus*ban Volumnia szerepében Shakespeare saját édesanyja alakját örököltette meg. A politika természetének vagy e drámai erejű anya-fiú viszonyának a bemutatása inspirálta elsősorban a darab színrevitelekor?

– Egy olyan polifonikus szerző esetében, mint Shakespeare, nem tudom egyiket a másik elé helyezni. Nála minden fontos. Egyébként is, amikor egy darabon dolgozom, igyekszem maximálisan pontosan olvasni és megérteni a szerzőt, és nem foglalkozom értelmezésekkel és interpretációkkal.

KOZMA ANDRÁS – LUKÁCSY GYÖRGY

UKRÁN NEMZETI SZÍNHÁZ

ápr. 24., 25.

William Shakespeare **Coriolanus**

Coriolanus hadúr győzelme után belevág a nagypolitikába, ám a megbecsülés és elismerés helyett a nép ellenségének titulálják és életfogytig tartó száműzetésre ítélik. A dühös Coriolanus bosszút forralva korábbi ellenségeivel, a volszkokkal szövetséget köt, és Róma ellen vezeti seregét. A döntő támadás előtt anyja könyörgésére úgy dönt, nem dönti romba Rómát. A döntésért életével fizet.

mikor? hol?

április 24. – 19 óra • Nagyszínpad

Vaszilij Sztefanik novellái alapján **Morituri te salutant**

A falusi élet hétköznapijairól szóló novellák nyomán készült előadásban tragikus és komikus szituációkon keresztül a mindennapok szürkesége mögött feltárnak a szülők és gyermekek, a férfiak és nők között feszülő ellentéteket, illetve a születés és a halál, az álmok és a valóság közötti feloldhatatlanul tragikus viszonyt. A szereplők a túlélésért vívott kemény küzdelem ellenére soha nem adják fel a reményt, hogy sorsuk egyszer jobbra fordulhat...

mikor? hol?

április 25. – 17 óra • Kaszás Attila Terem

Eugenio Barba

A SZÍNHÁZ ELŐVIGYÁZATLANSÁGA

A *Nagyvárosok a hold alatt* előadásunk a véletlen szülötte: 2000-ben Németországban a bielefeldi kórház pszichiátriai osztályának páciensei és a társulatunk közötti kulturális cseréből nőtt ki. Azt gondoltuk, egyszeri alkalom lesz, de azóta is a repertoárunkon van. Korunk Történelmének száműzetéssel, mézárásokkal teli borzalmait meséli el számunkra kedves költők dalainak kíséretében: Bertolt Brecht, Jens Bjørneboe, Ezra Pound, Li Po.

Sohasem gondoltam, hogy a színház ki tudna bújni a politika alól. Az Odin esetében azonban ez nem azt jelenti, hogy politikáról beszél-nénk, hanem hogy megvan a magunk politikája, a magunk világlátá-sa – amilyennek látjuk a világot, és amilyennek ezzel ellentétben látni szeretnénk. Két világ. És közöttük egy árok, amit úgy képzelek el, mint egy sivatagot, amelyben a Történelem által hátrahagyott koponyák és csontok virágoznak. Minél szélesebb az árok e két világ között, an-nál nagyobb a veszélye, hogy tehetetlenség érzete alakul ki bennünk, amely az idő múlásával végül terméketlen méltatlankodásba torkol-lik, és eláruljuk – nem a társakat és önnön magunkat –, hanem a fia-talságunkat. Ez történik, amikor efféléket mondunk: „Ezek csak ábrándok voltak, megvan a jogunk fáradtnak lenni.” Egész életünkben kergethetünk ábrándokat anélkül, hogy bármikor is győzelmet arat-nánk, ugyanakkor mégsem kell legyőzötté válni. Valójában a tét nem

az, hogy megváltoztassuk a világot, hanem hogy méltósággal éljünk benne. Nem annyira a körülmények a döntők, hanem az arra való képesség, hogy mindig a megfelelő eszközöket használjuk. Többféle nevet lehet adni a beletörődés ellenszerének. Én a „költészet” közös elnevezését használnám erre, a benne rejlő pátosz és túlzás ellenére is. Visszagondolok Federico Garcia Lorca néhány szavára, amikor arról beszélt, mi is volt valójában Neruda költészete – vagy még inkább, hogy mi nem volt. Azt mondta, Pablo Nerudából két olyan össze-te-vő hiányzott, amelyből jó néhány álköltő táplálkozott: a gyűlölet és a gúny. Neruda – mondta Lorca – egyike azon művészeknek, akik a színpadon vagy a tér csücskében elbűvölnek minket a csodáikkal, és még egy további hatásos képpel vont alakja köré dicsfényt: „Mihelyt Neruda felemeli karját, hogy kardjával lesújtson, máris egy sebzett galambbal kezében találja magát.” Ez 1934 októberében hangzott el Madridban az Egyetemen. Ezután alig két évvel Garcia Lorca maga is egy meggyilkolt galamb lesz.

Szakmai szempontból lengyel származású színházi emberként tekintek magamra. Nem abban az értelemben, hogy valamely lengyel stílusban vagy iskolában vélném magam felfedezni. De a szakmámat a hatvanas évek elején ebben a kommunista rezsim alatt álló ország-ban tanultam, ahol az, aki színházat csinált, vagy a konformizmus,

„Lényegtelen, hogy a színház egy másik kor hagyatéka. Csak az számít, hogy mi magunk mivé formáljuk. Lehet belőle emlékmű, melyet egy szoborparkban megcsodálhatunk, de lehet akár fontos menedék is, mely a belső szabadság iránti szomjunkat oltja és védelmezi.”

„Sohasem gondoltam, hogy a színház ki tudna bújni a politika alól. Az Odin esetében azonban ez nem azt jelenti, hogy politikáról beszélünk, hanem hogy megvan a magunk politikája, a magunk világlátása – amilyenek látjuk a világot, és amilyenek ezzel ellentétben látni szeretnénk. Két világ. És köztük egy árok...”

a gyávaság csapdájába esett, vagy – ha nem is az életét, de – kirekesztést, száműzetést és börtönt kockáztatott.

Jerzy Grotowski, Ludwik Flaszen és mindazok, akik társaim és mestereim voltak, a szellem szigorú pesszimizmusát és az akarat lelkesedő optimizmusát művelték. A színházi munka ennek az optimizmusnak volt a része. Túlárado energiája, perfekcionizmusa, spiritualizmusa, alkalmasint érdek nélküli áldozatkészsége, sőt metafizikai törekvése, illúziók nélküli, materialista és nyers előadásokat hozott létre. Ám a nézők felé nagyvonalú előadások voltak ezek, a formák gazdagságával, a gondolatok bőségével, tele erotizmussal, a testek és a hangok pompázatosságával, vagyis *szegény színház*.

Lengyelországban megtanultam egyfajta politikai visszafogottsággal cselekedni, ami nem a takarékoskodáson vagy az óvatosságon alapult, hanem azon, hogy bőséges erőforrásainkat egy olyan tevékenységbe fektettük, amely a színháznak mint esztétikai műfajnak a határait feszegette. Mélyen hiszek abban, hogy a színházat közvetítőként lehet használni a benne rejlő különbözőségeket kihangsúlyozva.

Az az érzésem, hogy társulatunk naptárában az előre lekötött feladatok fellázadnak, és a magam és társaim életkorára emlékeztetnek. Ekkora bizalommal lenni, ennyire bízni abban, hogy még van előttünk jövő, talán elővigyázatlanúság. Nem tudom megállni, hogy ne nevezzem ezt „költészetnek”.

García Lorca Pablo Nerudáról tartott rövid előadását befejezve közvetlenül a hallgatóság felé fordult, és azt mondta nekik: legyenek óvatosak, mert a költők rejtett fénnel bírnak. Próbálják megragadni ezt, és táplálják vele az örület kis magját, amelyet mindannyian magunkban hordunk, és amely nélkül élni elővigyázatlanúság.

Pontosan így mondta: elővigyázatlanúság.

Fordította: RIDEG ZSÓFIA

AZ ÁRTATLANOK TRILÓGIÁJA

ápr. 24., 25., 27.

Az Odin Színház három előadása az elmúlt és az elkövetkező háborúk természetrajzának és az áldozatok ártatlanságának témáját járja körül. A soknyelvű és egyedi színházi világot képviselő Odin Teatretet 1954-ben alapította Eugenio Barba, a produkciók rendezője. A trilógia három darabja Európában az idei MITEM-en látható első alkalommal együtt.

mikor? hol?

THE TREE (A FA)

április 24. – 17 óra • Kaszás Attila Terem

NAGYVÁROSOK A HOLD ALATT

Koncert Bertolt Brecht szellemében

április 25. – 20 óra • Gobbi Hilda Színpad

THE CRONIC LIFE

Április 27. – 20 óra • Gobbi Hilda Színpad

MITEM-ELŐZETES

2019. április 11.–május 5.

április 16.

Anton Csehov

IVANOV

Rendező és adaptáció: TATJANA MANDIĆ RIGONAT

Szerb Nemzeti Színház | Belgrád, Szerbia

Nagyszínpad

április 26.

Saulius Šaltenis

KURAFIAK

Rendező: EIMUNTAS NEKROŠIUS

Klaipeda Dráma Színház | Klaipeda, Litvánia

Nagyszínpad

április 30.

Iran Gaijp

KORKUT LEGENDÁJA

Rendező: JONAS VAITCUS

Auezov Kazak Állami Drámai Színház | Kazahsztán,

Almati

Nagyszínpad

május 3.

Dosztojevszkij

FÉLKEGYELMŰ

Rendező: MARTIN HUBA

Jókai Színház | Komárom, Szlovákia

Gobbi Hilda Színpad

május 4.

SAIGON

Rendező: CAROLINE GUIELA NGUYEN

Les Hommes Approximatifs | Franciaország

Nagyszínpad

SZAKMAI PROGRAMOK

EGY BOHÓC TÜKRÉBEN

Találkozás Szlava Polunyinnal, a 21. század legnevesebb bohócával, a Snow Show alkotójával. Beszélgetőtársak: Bozsik Yvette, Kozma András
április 12. – 16 óra • Kaszás Attila Terem

IN MEMORIAM NEKROŠIUS

A Távlatokat nyitni című dokumentumfilm betekintést ad Nekrošius alkotó műhelyébe. A filmvetítés után Kozma András beszélget a film rendezőjével, Audronis Liugával.
április 26. – 16 óra • Kaszás Attila Terem

AZ ODIN A MITEM-EN

55 éves az Odin Teatret műhelyét, alkotóit, módszereit ismerhetjük meg a MITEM ünnepi rendezvényein.

A lehetetlen művészete (2017) – filmvetítés

április 27. – 14 óra • Kaszás Attila Terem

Táncoló energia. A színész titkos művészete – könyvbemutató

április 27. – 16 óra • Kaszás Attila Terem

KORKUT LEGENDÁJA

Kerekasztal-beszélgetés a kazahok legendás alakjáról. Korkutról. Résztevők: Birtalan Ágnes, Sántha István, Csáji László Koppány, Babakumar Khinayat, valamint a mű szerzője, Iran Gajip és a produkció főszereplője, Duliga Akmolda.

április 29. – 16 óra • Panoráma Terem

MESTERKURZUS

Ének-, tánc- és színpadi technikák Baliról. A mesterkurzust tartó I Wayan Bawa a topeng maszkos táncdráma elismert tolmácsolója. Regisztráció szükséges: szervezes@nemzetisinhaz.hu

április 25–28. – mindennap 9 és 15 óra között • Balett terem

Részletes információk a szakmai programokról: www.mitem.hu

MITEM 2019 KÜLFÖLDI ELŐADÁSOK

#mitem mitem.hu

MITEM

MADÁCH INTERNATIONAL THEATRE MEETING
MADÁCH NEMZETKÖZI SZÍNHÁZI TALÁLKOZÓ
 NEMZETI SZÍNHÁZ • BUDAPEST, 2019. ÁPRILIS 11. – MÁJUS 5.

április 11. és 12.
 CSÜTÖRTÖK • PÉNTEK • 20:30

április 13. és 14.
 SZOMBAT • VASÁRNAP
 15:30 és 20:30
 Fővárosi Nagycirkusz

SLAVA'S SNOWSHOW
 Szlava Polunyin előadása
 G.A.A.P. Ltd szervezésében

+8

április 13.
 SZOMBAT • 19:00
 Nagyszínpad

Ivan Viripajev
ÁLOMGYÁR (Dreamworks)
 rendező: Viktor Rizsakov
 Nemzeti Színház – Budapest, Magyarország

április 14.
 VASÁRNAP • 19:00
 Nagyszínpad

Anton Pavlovics Csehov
MEGGYESKERT
 rendező: Silviu Purcărete
 Nemzeti Színház – Budapest, Magyarország

április 16.
 KEDD • 19:00
 Nagyszínpad

Anton Pavlovics Csehov
IVANOV
 rendező és adaptáció: Tatjana Mandić Rigonat
 Szerb Nemzeti Színház – Belgrád, Szerbia

április 17.
 SZERDA • 19:00
 Gobbi Hilda Színpad

Székely János
CALIGULA HELYTARTÓJA
 rendező: Szász János
 Nemzeti Színház – Budapest, Magyarország

április 18.
 CSÜTÖRTÖK • 19:00
 Nagyszínpad

Anton Pavlovics Csehov
VÁNYA BÁCSI
 rendező: Rimas Tuminas
 Vahtangov Állami Színház – Moszkva, Oroszország

+14

április 23.
 KEDD • 20:00
 Gobbi Hilda Színpad

Szumbel Gaffarova
A JÖVEVÉNY
 rendező: Farid Bikcsantajev
 Galiaszkar Kamal Tatár Állami Színház – Kazány, Oroszország

április 24.
 SZERDA • 17:00
 Kaszás Attila Terem

TRILÓGIA - Első táj: a múlt (1990-2000)
A FA
 rendező: Eugenio Barba
 Odin Teatret – Holstebro, Dánia

+12

április 24.
 SZERDA • 19:00
 Nagyszínpad

William Shakespeare
CORIOLANUS
 rendező: Dmitro Bogomazov
 Ivan Franko Nemzeti Dráma Színház – Kijev, Ukrajna

+13

április 25.
 CSÜTÖRTÖK • 17:00
 Kaszás Attila Terem

Vaszil Stefanik
MORITURI TE SALUTANT
 rendező: Dmitro Bogomazov
 Ivan Franko Nemzeti Dráma Színház – Kijev, Ukrajna

április 25.
 CSÜTÖRTÖK • 20:00
 Gobbi Hilda Színpad

TRILÓGIA - Második táj: a jelen (2010-2018)
NAGYVÁROSOK A HOLD ALATT
 rendező: Eugenio Barba
 Odin Teatret – Holstebro, Dánia

+12

április 26.
PÉNTEK • 19:00
Nagyszínpad

Saulius Šaltenis
KURAFIAK
rendező: Eimuntas Nekrošius
Klaipeda Dráma Színház – Klaipeda, Litvánia

+14

április 27.
SZOMBAT • 20:00
Gobbi Hilda Színpad

TRILÓGIA - Harmadik táj: a jövő (2031)
THE CHRONIC LIFE
rendező: Eugenio Barba
Odin Teatret – Holstebro, Dánia

+12

április 28.
VASÁRNAP • 15:00
Kaszás Attila Terem

Georg Buchner
WOYZECK
rendező: ifj. Vidnyánszky Attila
Nemzeti Színház – Budapest, Magyarország

+16

április 28.
VASÁRNAP • 15:00
Gobbi Hilda Színpad

Jan Mikulášek; Dora Václavová és a csapat
HAMLETEK
rendező: Jan Mikulášek
Divadlo Na zábradlí – Prága, Csehország

április 29.
HÉTFŐ • 19:00
Nagyszínpad

Tennessee Williams
A VÁGY VILLAMOSA
rendező: Michael Thalheimer
Berliner Ensemble – Berlin, Németország

április 30.
KEDD • 17:00
Gobbi Hilda Színpad

Federico García Lorca
BERNARDA ALBA HÁZA
rendező: João Garcia Miguel
Companhia João Garcia Miguel – Lisszabon, Portugália

+16

április 30.
KEDD • 20:00
Nagyszínpad

Iran-Gajip
KORKUT LEGENDÁJA
rendező: Jonas Vaitkus
Auezov Kazak Állami Dráma Színház – Almati, Kazahsztán

május 2.
CSÜTÖRTÖK • 19:00
Nagyszínpad

Bertolt Brecht
A GÖMBFEJŰEK ÉS A CSÚCSFEJŰEK
rendező: Zsótér Sándor
Nemzeti Színház – Budapest, Magyarország

május 3.
PÉNTEK • 19:00
Gobbi Hilda Színpad

Fjodor Mihajlovics Dosztojevszkij
A FÉLKEGYELMŰ
rendező: Martin Huba
Komáromi Jókai Színház – Komárom, Szlovákia

május 4.
SZOMBAT • 18:00
Nagyszínpad

SAIGON
rendező: Caroline Guiela Nguyen
Les Hommes Approximatifs – Franciaország

+14

május 5.
VASÁRNAP • 15:00
Gobbi Hilda Színpad

Erlend Josephson
EGY NYÁRI ÉJ SVÉDORSZÁGBAN
rendező: Eirik Stubø
DRAMATEN – Királyi Drámai Színház – Stockholm, Svédország

május 5.
VASÁRNAP • 18:00
Nagyszínpad

Madách Imre
AZ EMBER TRAGÉDIÁJA
rendező: Vidnyánszky Attila
Nemzeti Színház – Budapest, Magyarország

+14

A Nemzeti Színház a műsorváltoztatás jogát fenntartja!

„Örjögő röptünk
mondd, hová vezet?”

— NEMZETI SZÍNHÁZ

ÁPRILIS 11. – MÁJUS 5.

MITEM 2019

Anton Csehov:

Meggyeskert

Fordította: Morcsányi Géza

Ranyevszkaja, Ljubov Andrejevna, földbirtokos – UDVAROS DOROTTYA ■ Ánya, a leánya – SZÁSZ JÚLIA e. h. ■ Várja, a fogadott leánya – ÁCS ESZTER ■ Gajev, Leonyid Andrejevics, Ranyevszkaja bátyja – BLASKÓ PÉTER ■ Lopahin, Jermolaj Alekszejevics, kereskedő – KRISTÁN ATTILA ■ Trofimov, Pjotr Szergejevics, diák – BORDÁS ROLAND ■ Szimeonov-Piscsik, Borisz Boriszovics, földbirtokos – SZARVAS JÓZSEF ■ Sarlotta Ivanonva, nevelőnő – SZÜCS NELLI ■ Jepihodov, Szemjon Pantyelejevics, könyvelő – RÁCZ JÓZSEF ■ Dunyása, szobalány – KATONA KINGA ■ Jása, fiatal inas – FARKAS DÉNES ■ Firsz, inas, 87 éves öregember – TRILL ZSOLT ■ Kecskés Alexis e. h. és Tar Dániel e. h.

Díszlet, jelmez: Dragoş Buhagiar // Zeneszerző: Vasile Şirli // Dramaturg: Kozma András // Ügyelő: Lencsés István, Géczy István // Súlyó: Sütő Anikó // Rendezőasszisztens: Kolics Ágota

Rendező: SILVIU PURCĂRETE

mikor? hol?

PREMIER: március 2. • Nagyszínpad

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

MEGGYESKERT

A *Meggyeskert* Csehov utolsó darabja, amolyan művészi végrendelete. Kétségtelenül remekmű, a végről, a veszteségről, a kudarcról szól. Számomra az tűnik nagyon furcsának és érdekesnek, hogy Csehov úgy írta meg a darabot, hogy sohasem járnak a szereplők a meggyeskertben, néha látják az ablakból, de sohasem lépnek be a kertbe. Mert oda nem is lehet belépni. Mindenkinek van számtalan „meggyeskertje”. Ahogy haladunk előre az életünkben, ahogy öregszünk, ezek egyre tisztábban látszanak. És az elvesztésük – pedig sohasem jártunk ott – egyre megrázóbb.

SILVIU PURCĂRETE, rendező

Csehovnak olyan erős a stílusa, hogy az már időnként az önparódia határait súrolja. Talán ez is magyarázza, hogy utolsó darabját csak-azértis komédiának szánta, s színész nő feleségének meghagyta, ne szomorú arccal játssza a komédiában a szerepét. Mintha fellázadt volna a kép ellen, amit a nézők róla alkottak. Vagy csak mi magyarok hajlunk a melankolikus Csehov-értelmezésre?

Silviu Purcărete, a kortárs európai színjátszás egyik klasszikusa mindenestre nem a kommersz nosztalgiák Csehovját állította színpadra. Erős látvány- és hanghatásokkal dolgozó rendezői színházat csinál, fölforgatva a *Meggyeskert*ről (Morcsányi Géza így fordítja Tóth Árpád *Cseresznyeskertjét*) őrzött közhelyeinket. A finom ironia és a fájdalmasan könnyfakasztó humor helyét ezen a színpadon a harsányság és az abszurdtól a groteszkig terjedő hangulatvilág veszi át. A román sztár-rendező érthetően a 21. század felől tekint vissza a *Meggyeskert* kérdésfeltevésére: innét nézve pedig Csehov mögött már felrémlik Beckett és Ionesco is – bizonyos fokig még Brecht is érezhető.

Például abban, ahogy a rendező megakadályozza azt, hogy színészei jellemet ábrázoljanak, hús-vér alakokat formáljanak. A szerepeltávolításnak persze más eszközét használja a román rendező, mint az epikus színház német mestere. Purcărete bábként vezeti szereplőit keresztül a történeten, akiknek nincs önálló személyiségük, hanem csak kliséként értelmezhetők, jellemtípust, figurát ábrázolnak. Ennek a színészvezetésnek a legjobb példája talán a Trill Zsolt alakította öreg inas, Firsz bábja: az alakot nemes egyszerűséggel kétrét hajtja a rendező, és végképp lelassítja mozgását, mintha már nem is élne. Nem igazán érzi otthon magát ebben a felfogásban a főszerepet alakító Udvaros Dorottya sem – megpróbál egy-egy jelenetben finomabb hatásokkal operálni, de nem viheti végig még a jelenetben sem ezt a hangnemet, hiszen rögtön utána visitva kell sírnia. Talán ő tudja legjobban megoldani az énekelve szaválás feladatát, ami szintén elidegenítő hatású, de ez sem segíti azt, hogy emlékezetes alakításig juthasson el a színész nő.

Ez az eltávolított, „bábszínházi” színészvezetés viszont lehetővé teszi a teljes színpadkép szabad formálását a mindenható rendezői akarat számára. A színpad hátsó falára húzott háttérrel merészen bánt a festői színekkel a

Horkay Hörcher Ferenc

„...a rendező mint virtuóz zenész ennyiféle hangszerezen játszik egyszerre, hogy a drámai mű egyedi, a karmester-rendező szerinti értelmezése születhessen meg.”

Csehov harsány búcsúja

rendező (és a fénytervező, Helmut Stürmer), miközben a szereplők arca sokszor nincs megvilágítva, árnyékba vész. A díszletek is festői rendetlenségben állnak a színpadon, a szereplők maguk is jórészt folyamatosan színpadon vannak, ennyiben maguk is egy haldokló világ berendezési tárgyaivá válnak. E sok szereplőt egyszerre mozgató, tömeg-jelenetekben gondolkodó dramaturgia bizonyos fokig emlékeztet Vidnyánszky Attila jól ismert színházi nyelvére, de itt nem az érzelmek áradását és az együtt játszás jó érzését szabadítja fel e művészi eszköz, hanem a rendező mint virtuóz zenész ennyiféle hangszerezen játszik egyszerre, hogy a drámai mű egyedi, a karmester-rendező szerinti értelmezése születhessen meg.

De tulajdonképp mi történik Purcărete színpadán Csehov üzenetével? Hogyan értelmezendő az ő tolmácsolásában az orosz színpadi szerző búcsúszimfóniája? Talán meglepő, de próbáljuk meg az utolsó kép felől értelmezni a darabot: az egész színpadnyi hatalmas „vászonra” több emelet magas, ijesztően lobogó tüzet vetít a minden részletre figyelő rendezői elképzelés. Mintha nem kívágnák a meggyfákat, hanem hatalmas tűzzel felgyújtanak az egész birtokot. Önként adódik a képzettársítás – ez csakis a világháború és a forradalom képi megfelelője lehet. Vagyis: egy tűzfalon kell átkelniük a szereplőknek, hogy a 19. század haldokló világából átjussanak a 20. század borzalmas világába. Az átzsilipelésre a színpad közepén elhelyezett, a drapériába vágott kicsiny ajtó szolgál – mintha a *Harry Potter* pályaudvarán lennénk, vagy Velázquez *Az udvarbölgyek* című festményének híres hátsó ajtajáról lenne szó. S hogy ne legyenek illúzióink azzal a gyászos

jövővel kapcsolatban, ahová átjutnak hőseink a történet végén, arról Sarlotta Ivanovna, a nevelőnő alakja gondoskodik. Szücs Nelli ostort és német szavakat pattogat (aztán egy adott ponton oroszul beszél), világossá téve a horrorisztikus jövőt – mintha Thomas Mann Cipollája lenne. Épp csak Mario két lövése nem dördül el – így lesz itt is „Rettenetes vég, szörnyű, végzetes befejezés.” Mindenfajta felzabarádítás nélkül.

a szerző esztéta, Nemzeti Közszerzői Egyetem és az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpontjának tudományos kutatója

„Udvaros attól is nagyszerű, hogy remek partnerei vannak. Kristán Attila újszerűen árnyalt Lopahinja az évad egyik legemlékezetesebb alakítása. Kitűnő Blaskó Péter, Rácz József és a többiek is.”

Osztovits Ágnes

Illúziók nélkül

Kiváló elbeszélő és rossz drámaíró, hangoztatta Lev Tolsztoj ifjabb kortársáról még akkor is, amikor tódult a közönség Sztanyiszlavszkij és Nyemirovics-Dancsenko moszkvai Művész Színházába. Előbb a *Sirály*, aztán a *Ványa bácsi*, a *Három nővér* s végül a *Cseresznyéskert* előadásaira. A siker egy időre feledtette Anton Csehovval a *Sirály* szörnyű bukását a szentpétervári Alekszandrinszkij Színházban, de magabiztossá nem tette. Legfeljebb hét évig lesznek érdekesek a darabjaim, állította, máskor józanul kijelentette: lehet, hogy unalmasak a színpadi műveim, de valami újat hoztak.

A Shakespeare-t is sarlatánnak tartó Tolsztoj természetesen tévedett, bár az elvitathatatlan, hogy kevés nagyobb novellista

született Csehovnál. A darabok jövőjét illetően Csehov is tévedett, világszínpadon a húsz évenként szinte járványszerűen végigsöprő kultusz, az újabb és újabb értelmezések bizonyítják, hogy ezek a tragikomédiák nem tudnak megkopni. Mára odajutottunk, hogy jeles esztéták, színházi szakemberek a drámatörténet legnagyobb újítói közé sorolják Csehovot, tőle eredeztetik az abszurd drámát, Ionescót, sőt Beckettet is. Komoly művészi ambíciókat dédelgető színház sehol a világon nem mellőzi Csehovot. Vidnyánszky Attila, akinek beregészási Csehov-rendezései méltán szereztek országos, sőt nemzetközi hírnevet, a Nemzeti élén nem vette elő kedves klasszikusát. A méltán világhírű Silviu Purcăretét kérte fel, hogy állítsa színre a talán legnehezebb, legtöbb buktatót rejtő *Cseresznyéskert*et, amit egy ideje az eredeti címnek megfelelően *Meggyeskert*nek magyarítanak a fordítók, köztük a jelen előadást jegyző Morcsányi Géza is. (A németből dolgozó nagyszerű költőnek, Tóth Árpádnak a címmel kapcsolatos dilemmáját állítólag Kosztolányi Dezső döntötte el, amikor hangzás alapján a cseresznyét részesítette előnyben a meggyel szemben.)

A mostani *Meggyeskert* (még szokjuk a címet!) elbűvölő és felkavaró előadás. Ráadásul a száztizenöt éve halott szerző is elégedetten bólintana: igen, így képzelte el, lehet önfeledten nevetni, de azért csak elszorul a torkunk, amikor rájövünk, hogy rólunk szól a darab, a mi illúzióinkról, az elmúlásról, a korszakváltásról, ami nyomtalanul elsöpri mindazt, ami szép volt az életünkben, vagy legalábbis amit szépnek gondoltunk. Itt is kizökken az idő, mint minden komoly drámai műben, de nincs drámai hős, aki helyre akarná tolni. Még a korábbi rendezésekben fénysugarat jelentő fiatalok, Trofimov, a szép jövőről papoló örök diák és Ánya, Ranyevszkaja lánya sem mutatnak utat, hiszen csak azért reménykednek a szebb jövőben, mert nem ismerik az életet.

A darab legfőbb buktatója, hogy minden szereplőnek megvan a maga drámája, s nagyon nehéz valamennyiükre egyformán figyelni. Mindegyikük a ház egykori úrnőjének, a Párizsból hosszú távollét után hazatérő Ljubov Ranyevszkajának a foglya. A férfiak titkon vagy nyíltan szerelmesek belé, a nők istenítik, hasonlítani szeretnének hozzá. Még a jobbagysorból pénzemberré vált Lopahin is az ő kedvére tenne, ha Ranyevszkaja hagyná, ha komolyan figyelne rá. Így aztán az a tény, hogy ő szerzi meg a meggyeskertet, nem igazi győzelem. Ebben a színjátékban csak veszteségek vannak. A meggyeskert árverezésének napjára időzített temető melletti mulatság sajátos haláltánc lesz.

A parádés főszerepet Csehov a Művész Színház kitűnő színésznőjének, akkor harmadik éve a feleségének, Olga Knippernek írta. Az asszony, miként a kényszerű távházaság miatti (az író halálos betegen a Krímben kúrálja magát, Knipper Moszkvában játszik) sűrű levélváltásukból kiderül, el volt ragadtatva Ranyevszkaja figurájától. A mostani előadást, s benne Udvaros Dorottya zseniális, ezerszínű játékát figyelve nehéz megérteni, miért nem rémült meg Olga férje kegyetlen igazmondásától. A szép Ranyevszkaja ugyanis mindenkit az ujjá köré csavar, látszólag mindenkit boldoggá akar tenni, de voltaképpen csak önmagára figyel.

Udvaros attól is nagyszerű, hogy remek partnerei vannak. Kristán Attila újszerűen árnyalt Lopahinja az évad egyik legemlékezetesebb alakítása. Kitűnő Blaskó Péter, Rácz József és a többiek is. Ács Eszterről kiderül, hogy pompás karakterszínész, Katona Kinga és Szász Júlia felnőnek a nagyokhoz. Szűcs Nelli a cirkuszi mutatványos nevelőnő figurájából főszerepet formál. Trill Zsolt 87 éves inasként minden pillanatban a köztünk ólálkodó halált idézi meg. Oly dermesztően, hogy már-már beleborzongunk a jelenlétébe.

Purcăretét nem érdeklik a Nemzeti színpadtechnikai lehetőségei, leginkább a fényvel és a zenével játszik. Lenyűgözően. A *Meggyeskert*et látni kell, és nem is csak egyszer.

a szerző kulturális újságíró, szerkesztő,
könyvkritikus

fotó: Eöri Szabó Zsolt

KAFKA A TENGERPARTON

Egy kultuszregény a színpadon – amiben semmi sem az, aminek látszik

A tizenöt éves Kafka Tamura elszökik tokiói otthonukból, hogy elmeneküljön apja szörnyű oidipuszi átka elől. A gyengeelméjű Nakata úr nem tud írni-olvasni, de beszél a macskák nyelvén, és képes fordítani az emberi sorson. Kafka és Nakata története összefonódik, és semmi sem az, aminek látszik. Ki vagyok én? Elmenekülhet az ember a sorsa elől, vagy az a génjeiben ketyeg, mint egy időzített bomba?

A 2002-ben megjelent Kafka a tengerparton című regény, amely alapján a színpadi adaptáció is készült, szerepelt a The New York Times tizes listáján, a kortárs amerikai nagy alakja, John Updike egy kritikájában azt írta róla, hogy „lehetetlen olvasmány és ellenállhatatlan metafizikai mákony”.

Murakami Haruki – akit évek óta az irodalmi Nobel-díj egyik esélyesének tartanak – kultuszíró, olyan rendkívül népszerű, tucatnyi nyelvre elfordított mű szerzője, mint a Norvég erdő vagy az IQ84. Művészete megosztja az olvasókat és kritikát. Egyesek rajonganak érte, fálják különleges történeteit, mások ponyváirónak tartják, egy elnyugatiasodott japán popszerzőnek.

– A Kafka a tengerparton olyan krimi, ahol úgy keressük a gyilkost, hogy még abban sem vagyunk biztosak, egyáltalán gyilkosság történt. Mindig is izgattak azok darabok, amelyek szellemi kihívás elé állítanak, mozgósítják mindazt a tudást, amit magamba szedtem, folyamatosan kérdésekkel bombáznak, és egy pillanatig sem hagynak nyugodtan. Murakami regénye ilyen: provokatív szellemi kaland – fogalmaz Szikora János, a darab rendezője. Szerinte arra tanít Murakami könyve, hogy az ember a világot bonyolultan nézze, ne sablonokba merevedve, hanem fogadja el, hogy ez egy végtelenül szövevényes, összetett organikus rendszer, aminek a megértéséhez nem elég klisékben gondolkodni.

– A darab szereplői (talán csak kettőt kivéve) olyanok, mintha egy tévé-szappanoperából lépnének elénk. A szerző nagy csavarja ott van – mondja a rendező –, hogy ezek a figurák egyszer csak macskákkal találkoznak a parkban és elkezdnek beszélgetni velük. Vagy a KFC-plakátról ránk mosolygó öregúr lelép a reklámfelületről és belép a történetbe, vagy Johnnie Walker címkefigurája egyszer csak egy sorozatgyilkos képében jelenik meg. Ezek a figurák azért keveredhetnek a valóságos szereplőkkel, mert a képzelet és a valóság közötti határvonal Murakami Harukinál egyszerűen nem létezik.

Kafka a tengerparton

Murakami Haruki műve alapján színpadra alkalmazta és írta Frank Galati

Játsszák: NAGY PÉTER, GÁSPÁR SÁNDOR, ANDRÁSSY MÁTÉ, TÓTH ILDIKÓ, VARGA GABRIELLA, KISS DIÁNA MAGDOLNA, LÁBODI ÁDÁM, TÚZKÓ SÁNDOR, DERZSI JÁNOS, PÁLYA POMPÓNIA, VÁRADI ESZTER SÁRA, KERKAY RITA, VARGA LILI, KELEMEN ISTVÁN, JUHÁSZ ILLÉS, KELLER JÁNOS, ZÁVODSZKY NOÉMI, ÁDÁM NIKOLETTA, CZOMBÁL ANDRÁS, FEKETE ALEX RICHÁRD, KÖBL-MOHR LETICIA és mások

Fordító: Keszthelyi Kinga, Perczel Enikő // Díszlet: Szikora János // Jelmez: Benedek Mari

Rendező: SZIKORA JÁNOS

mikor? hol?

április 5. – 19 óra • Nagyszínpad

A székesfehérvári Vörösmarty Színház vendégjátéka.
Magyar nyelvű előadás, angol felirattal

ÁLOMGYÁR

A be nem teljesült álmok, az örök emberi vágyódások világába lépünk az *Álomgyár* című előadásban. Az abszurdba hajló játékokban az „amerikai álom” sztereotip figuráit látjuk, akik egytől egyig elegáns nagyvilági emberek – főszerkesztő, újságíró, könyvkiadó, üzletember, egyikük szeretője, felesége és egy állama –, akiknek élete a péntek esti összejövetelek világában zajlik whiskyvel, narkóval, buddhizmusról szóló fecséggel. Az amerikai filmek kliséit képviselik, mind olyan emberek, akiknél mindig minden OK.

A hollywoodi közhelyeket felhasználva Viripajev szereplői a lét értelmét, a szeretet lehetőségét kutatják az „álmogárban”, amelynek közege valójában abszurditásig fokozottan mesterséges.

– Ivan Viripajev darabja hihetetlen története az örök és egyszerű emberi értékekről szól – a házasságról, a szeretetről, a családról – ezúttal egy hollywoodi film mai nyelvezetét játékos iróniával használva – mondja a rendező, Viktor Rizsakov, aki már sikerrel vitte színre a Nemzetiben a *Részegeket*, Viripajev egy másik darabját. – „Egyszerű történet ez: egy férfinak meghal a felesége, és megjelenik az életében egy új szerelem lehetősége...

– Viripajev szándékosan úgy tesz, mintha az *Álomgyár* nem nálunk Oroszországban, hanem a távoli Hollywoodban történne. Vagy akár Magyarországon – magyarázza a rendező. – Hiszen ez a történet teljesen univerzális. Az alkotók azt szeretnék, ha a magyar nézők is úgy éreznék, hogy ez a különös példázat róluk, illetve nekik is szól. A mai globalizált világban elmosódnak a fizikai határok, egyfajta virtuális térben éljük az életünket. És bármely országban is élsz, a nagy kérdés az, hogy a lelkiismeretedet megőrizve ember tudsz-e maradni, képes vagy-e még a szeretetre és az őszinte párbeszédre.

– Mi és a gyermekeink már egy virtuális valóságban létezünk, hamis értékek között tévelygünk, miközben jártatjuk a szánkat min-

denféléről, buddhizmusról, pénzről, marihuánáról, megfélemezve a legalapvetőbb emberi kapcsolatokról – a lényegről. Ez az előadás talán egy kicsivel közelebb visz bennünket ehhez a lényeghez – ígéri Rizsakov.

Ivan Viripajev

Álomgyár (Dreamworks)

David, a „Tudomány és társadalom” folyóirat főszerkesztője – TRILL ZSOLT ■ Meryl, David felesége, újságíró – KATONA KINGA ■ Teddy, könyvkiadó – RÁCZ JÓZSEF ■ Frank, komoly üzletember – KRISTÁN ATTILA ■ Sally, Frank felesége, egy női magazin főszerkesztője – SZÜCS NELLI ■ Betty, Frank szeretője – VAS JUDIT GIGI m. v. ■ Maximilian, amerikai buddhisták gazdag mecénása – TÓTH LÁSZLÓ ■ Elizabeth – TARPAI VIKTÓRIA m. v. ■ John, amerikai származású buddhista láma – BORDÁS ROLAND ■ Rendőrnő – LIGETI-KOVÁCS JUDIT m. v.

Fordította: Kozma András // Díslet, jelmez: Alekszej Tregubov // Videotervező: Vlagyimir Guszev // Dramaturg: Kozma András // Ügyelő: Kabai Márta // Súlygó: Kónya Gabriella // Rendezőasszisztens: Kolics Ágota

Rendező: VIKTOR RIZSAKOV

mikor? hol?

április 2., 3., 13. – 19 óra • Nagyszínpad

A GÖMBFEJŰEK ÉS A CSÚCSFEJŰEK

Bertolt Brecht tétele egyszerű: gazdag gazdaggal társul szívesen. Kinek a kárára?

Ha már mindenki lázadozik, ha már nincs pénz az államkasszában, ha – mint Brecht darabjában – a földbérlok nem tudnak bérleti díjat fizetni, lázadoznak, indíts háborút, vallja az alkirály. Persze nem ő piszkolja be ezzel a kezét, hanem talál valakit, aki hajlandó erre. Iberinnek terve van arra, hogyan kellene letörni a lázadókat: sajátos ideológiájával. Azt hirdeti, hogy Yahoo országában kétféle ember él: csuhok és csihék, vagyis gömb- és csúcsfejűek. És minden baj forrásai a gaz csihék. Az alkirály (nem túl meggyőző ellenkezés után), mert ő nagyon is tudja, miféle embernek és eszméknek engedi át alattvalóit, lelép. A piszkos munkát pedig elvégzi Iberin.

Mire az emberek rájönnek, hogy a csihüldözéstől nem lesz jobb életük, a lázadást leverik. Az alkirály visszajön, itt-ott kiigazítja Iberin goromba intézkedéseit, például beszünteti a gazdag csih elleni bírósági eljárást. Azok a bérlok, akik azt hitték, hasznot húzhatnak a zavaros helyzetből, még kiszolgáltatottabbak lesznek. Most már jöhet a háború.

– A háborúkat gazdasági alapon indítják, erőforrások, területek miatt – mondja a Brecht életművet jól ismerő, a német mester tucatnyi darabját színre állító rendező, Zsótér Sándor. – Nem vagyok történész, de azt hiszem, nem tévedek abban, hogy az emberek egymásnak uszítása, a gyűlöletkeltés már csak utólagos magyarázat, a háború megideologizálása csak elfedi a nyers gazdasági okokat. A háború felizzítja a gazdaságot, és ebben mindenki egyetért, mert ahogy a darab alcíme is mondja: gazdag gazdaggal társul szívesen.

– Az önös érdek vezeti az embereket – magyarázza a rendező. – Azt gondolom, Brechtnek ebben is igaza volt. És ez pont elég ahhoz, hogy akiknek lehetőségük lenne rá, hogy változtassanak azon, ami nekik nem jó, semmi más nem tesznek, mint megosztják a közösséget,

amely felett hatalmat gyakorolnak. Politikában, munkahelyen, kicsiben, nagyban – mindenütt. Ilyen egyszerű ez. És Brecht is ilyen „egyszerű”, és ezt rendkívül érdekesen mutatja be, nagyon vicces alakokon keresztül, amilyenek *A gömbfejűek és a csúcsfejűek* szereplői is.

Bertolt Brecht

A gömbfejűek és a csúcsfejűek – avagy a gazdag gazdaggal társul szívesen

Fordította: Ungár Júlia

Alkirály / Apácafőnöknő – UDVAROS DOROTTYA ■ Missena, államtanácsos / Palmosa – MÁTYÁSSY BENCE ■ Angelo Iberin, helytartó / Orvos – HERCZEGH PÉTER ■ Callas, földbérlo – KRISTÁN ATTILA ■ Nanna, a lánya – TROKÁN NÓRA m. v. ■ Emma Cornamontis – VOITH ÁGI m. v. ■ Lopez, földbérlo / Saz / Callamassi – VARGA JÓZSEF ■ Parr, földbérlo / Hoz / Felügyelő – NAGY MÁRK ■ Emanuele Guzman – FARKAS DÉNES ■ Isabella Guzman – SÖPTEI ANDREA ■ Perunier / Bíró – TÓTH LÁSZLÓ ■ Ügyvéd – MÉSZÁROS MARTIN ■ Kisapáca – KATONA KINGA

Díszlet: Ambrus Mária // Jelmez: Benedek Mari // Dramaturg: Ungár Julia // Zene: Hans Eisler // Ügyelő: Kabai Márta // Sógó: Sütő Anikó // Rendezőasszisztens: Kolics Ágota

Rendező: ZSÓTÉR SÁNDOR

mikor? hol?

április 10. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

május 2. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad – a MITEM keretében

HÉ, MAGYAR JOE!

Blues, bánat és szomorú szeretet – egy gyilkosság története

Az ötlet a semmiből csapott le rám. Jimi Hendrix világhíre juttatott egy féltékenységi gyilkosságról szóló néger bluest, a *Hey Joe*-t, amit én negyven éve lefordítottam, és azóta is játszom. Valamiért eszembe jutott, hogy ha nekem amerikai nevem van, azaz a „Hobo”, akkor a „Joe” is lehet magyar, és egy ültő helyemben leírtam a gyilkos élettörténetének vázlatát.

Joe Magyar József néven született a hetvenes évek végén. Apja a rendszerváltás után bankár lett, verte a fiát, az anyja színésznő volt, bármit eljátszott, csak anyja nem volt. Józsi utálta az iskolát, futballista akart lenni. Megismerte a bluest, és a legjobban a *Hey Joe* tetszett neki, azt kiabálta: „Lelövöm az asszonyt!” Ezért nevezték el Joe-nak.

Nem vágyott nagy életre, csak villamosvezető lett, és feleségül vette az első nőt, aki lefeküdt vele. A nő azt hitte, a bankár apuka majd aranyéletet biztosít nekik, ám hamar rájött, hogy ez soha nem teljesülhet, és megcsalta a férjét. Joe rajtakapta őket és miután az asszony megalázta, az apja vadászpuskájával lelőtte. Utána kihívta a rendőröket, feladta magát, mindent bevallott.

Súlyos ítéletet kapott, tizenhat évet húzott le a börtönben, ahol naponta küzdött a lelkiismeret-furdalással és a szégyennel. Aztán kiszabadult és itt találta magát a mai Magyarországon, és ezt kérdezi: „*Kézd-tek újra mindent? Vár az új élet? / Kenyér volt bent, de kint jobban félek.*” – Súlyos kritika hangzik el a mai állapotokról a celebtől a pártokig

– mondja Hobo. – Van benne bankár, színésznő, újságíró... „*Újabb mutáns született, / nincs faja, bite, neme, / celebnek hívják és övé a világ, / legyen az film, színház vagy az alávaló világ.*” Szerencsére nemcsak azt írhatom le, amit gondolok, hanem azt is, amit érzek: bánatot, szomorú szeretetet, mert ezt, sajnos, ma így látom.

Az előadás tulajdonképpen koncert-színház, amelyben Hobo mellett Rácz József és egy négytagú bluesbanda is színre lép.

Földes László Hobo

Hé, Magyar Joe!

koncert-színház

Játsszák: FÖLDES LÁSZLÓ HOBO, RÁCZ JÓZSEF

Zenészek: Gál István, Igali Csanád, Kiss Zoltán, Pengő Csaba

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

április 6., 7., 8. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

Rácz József, Földes László Hobo

Történelmet írunk.

A Múlt-kor történelmi magazin aktuális számát keresse az újságárusoknál vagy fizessen elő kedvezményesen:

mult-kor.hu/elofizetes ◀◀

Már digitálisan is elérhető.

CALIGULA HELYTARTÓJA

Zsarnokdráma – a román diktatúrában írt ókori történet egyetemes mondanivalóval

Mit tehet Petronius, Szíria helytartója, ha Caligula arra kötelezi, hogy a jeruzsálemi zsinagógába a császár szobrát állíttassa be hatalmi szimbólumként? A Római Birodalom (jelképes) térhódítása súlyos vészteher az ottani zsidóságra nézve. Petronius méltó ellenfélre lel a helyi főpap, Barakiás személyében, aki vitapartnereként lehetetlen morális helyzetbe hozza a római: egy nemzetet megsemmisíteni egy szobor miatt?

A lázadás és a lázítás nagyszerű drámája ez: képes-e Barakiás főpap szavakkal szétzúzni egy fennálló rendet, megtagadni Caligula parancsát, felébresztteni a helytartóban a kételyt? Mert ha igen, nem csak a rend omlik össze, hanem egy megingathatatlanul vélt ember, Petronius is elbukik.

A megoldás Caligula lefizetésében rejlik. Aranyat kilószámra a császárnak! A küldönc hozza is a hírt: Caligula kiegyezik. Ám az utolsó pillanatban, Róma ura megváltoztatja döntését: a szobornak be kell kerülnie a templomba. Petronius élete legnagyobb dilemmája elé kerül: vagy teljesíti Caligula parancsát, s ezzel egy népet semmisít meg, vagy ő maga pusztul el.

Székely János (1929–1992) erdélyi költő, író, drámaíró a 20. század második felének egyik legfontosabb alkotója 1972-ben – a román kommunista diktatúra sötét korában – írta meg a Caligula helytartóját. A mostani előadás rendezője, Szász János szerint a dráma arról szól, hogy meddig marad tisztességes az ember, ha hatalom adatik neki. Petronius helytartó bármit megtehet, mert minden hatalom az ő kezében van, ő mégis hajlandó vitába bocsátkozni Barakiással, a szentély papjával. Az előadás megidézi a kort, amelyben a történet játszódik, az időszámításunk utáni első század közepét, a mindent meghódító, mindenkit leigázó Római Birodalmat. A császár provokál, parancsot küld, és elvárja, hogy érvényesítsék az akaratát. Vigyék be a zsidók a szentélybe az ő aranyszobrát, dobják ki onnan a Mindenhatót, és őt, Caligulát, a császárt bálványozzák, őhöz imádkozzanak. Vagyis a történet

a konfliktus kielezésén alapul, ez egy erőszakos közeg, polgárháború, népiirtás küszöbén állunk.

Székely János hűsbavágó kérdéseket fogalmaz meg, és rendre válaszol rájuk. A miénk is egy kérdéseket feltáró és azokat meg is válaszoló előadás. Nagyon világosan mutatja Petronius szándékait, és azt is, hogy milyen utat jár be, s hogy melyik az egyetlen út...

Székely János

Caligula helytartója

Petronius, Caligula szíriai helytartója – TRILL ZSOLT ■ Barakiás, jeruzsálemi templom főpapja – HORVÁTH LAJOS OTTÓ ■ Decius római lovag, Caligula követe – RÁCZ JÓZSEF ■ Lucius, Petronius segédtsíztje – KRISTÁN ATTILA ■ Probus, egy másik segédtsízt – BORDÁS ROLAND ■ I. Agrippa, Palesztina királya – BODROGI GYULA ■ Júdás, zsidó politikus, az államtanács tagja – BÖLKÉNY BALÁZS e. h.

Római katonák: a Kaposvári Egyetem Rippl-Rónai Művészeti Karának IV. éves színész hallgatói: Karácsony Gergely, Kisari Zalán, Kocsis Gábor, Kovács S. József, Szurcsik Ádám

Zsidó előkelőségek: Borbély Sándor, Dégi János, Kaló Kristóf, Korcsmáros András, Rékai Nándor

Díszlet, jelmez: Vereckei Rita // Dramaturg: Kulcsár Edit // Szakértő: Dr. Balázs Gábor // Ügyelő: Lencsés István // Súlygó: Kabódi Szilvia // Rendezőasszisztens: Herpai Rita

Rendező: SZÁSZ JÁNOS

mikor? hol?

április 16., 17. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

MINDEN SZEREPEMBEN AZ EMBERT KERESEM

Beszélgetés Bodrogi Gyulával szerződésekről, szerepkörökről, széklábakról

Bodrogi Gyula 85. születésnapja alkalmából beszélgethetnénk eddigi szerepeiről, de csak a felsorolás is kötetnyi lenne. Kiválaszthatnánk ezek közül a legkedvesebbeket, de azt mondja, mindegyiket – pontosabban majdnem mindegyiket – szerette. Végül csak bevallja, van azért ezek között egy, amelyik különösen közel áll a szívéhez. De ne szaladjunk ennyire előre az időben! Kezdjük az elején!

„Én a komédiát
lejátsztam, mulattattam,
de nem mulattam –
ezt csak a bábjátékos
mondja a *Tragédiában*.

Én szerencsére
miközben másokat
mulattattam, magam
is mulattam, vagy
legalábbis jól éreztem
magam. Minden
alkalommal, mielőtt
színpadra lépek, azért
fohászkodom, és ezt el
is mondom magamban:
Istenem, add, hogy jól
érezzem magam.”

Sancho Panzaként a Don Quijotében

Születésnap meglepetésként hoztam egy újságcikket. A címe: „Csak
öt tagnak mondtak fel a Nemzeti Színháznál”

– Micsoda?!

Olvasom: „Szombaton küldték szét azokat a leveleket, amelyekben
értesítik a Nemzeti Színház tagjait, hogy milyen feltételek mellett
szerződtek őket a jövő szezonra... Két hölgynek és három férfinak
mondtak föl s ezt az öt felmondó levelet is nehéz szívvel küldte el az
igazgató, mert sajnálja a tagokat elküldeni. A felmondások állító-
lag nem véglegesek s ilyen értelmű értesítést kapott a hírek szerint
Cselényi József, Hosszú Zoltán, dr. Turányi Alajos, Bacsányi Paula és
Vándory Margit.”

– Nem értem... Még a nevek sem ismerősek. Mi ez?

Ez a meglepetés! Segíték egy kicsit: Márkus László után, de még Né-
meth Antal előtt akkor éppen Vojnovich Géza volt a Nemzeti Színház
igazgatója.

– Csak nem 1934-ben?!

De bizony! A Magyarság című napilap 1934. április 15-i számából
idézték. Akkor még vasárnap is megjelentek az újságok...

– Tényleg! A vasárnapi lapszám. Nem is tudtam, hogy vasárnap szület-
tem. Most legalább már értem, miért volt otthon aznap az édesapám.
Úgy mesélték, hogy ő éppen aludt, nyilván lepihent ebéd után, amikor
mentek neki szólni: megszületett a fia. Mire ő azt mondta: neki csak
lányai lehetnek! Állítólag akkor hitte el, hogy a két nővérem után fia
született, amikor kicsomagoltak a pelenkából...

Akkor még senki sem gondolhatta, hogy „e fiúból pap lesz”, Thália papja. Tényleg, megvan már a szerződése a következő szezonra?
– Megtörtént a beszélgetés az igazgatóval. Alá is írtam a szerződést.

Mit írt alá? Milyen szerepekben láthatjuk.

– Azt majd meglátjuk. Nekem soha nem voltak különösebb igényeim, azt a szerepet igyekszem becsülettel, a lehető legjobban megcsinálni, amit éppen rám osztanak.

Soha semmit nem utasított vissza?

– Leginkább csak elfogadtam, amit kaptam. Egyetlen visszautasítás jut most az eszembe. Valami filmszerepre hívtak volna, de megmondta a rendező, hogy kínzások is lesz benne. Kérdezte, hogy így vállalom-e? Nem vállaltam.

Szó nélkül minden elfogad?

– A próbákon most is szólok, ha valami kifogásom van. Fiatalként nyilván kritikusabb voltam, de nem adtam vissza szerepet. Az igaz, hogy volt, amit elvették tőlem. Százezer évvel ezelőtt történt. Nagyon jól indult a pályám. A főiskola után, a József Attila Színházban hamar megkedvelt a közönség. Aztán – gondolom, pedagógiai okokból – kaptam egy nagyon kis szerepet. Nehogy elbízgam magam! *Honvág* – ez volt a színdarab címe, egy fogolytáborban játszódott, ahol a rabokat nyilván gyötörte a honvág. Komoly téma ez, de nem volt jól felépítve a történet, nagyon gyenge volt az egész. Nekem azt kellett mondanom: „Aki itt marad, az megnősülhet.” Kész! Ennyi volt a szerepem. Ez nagyon fájt nekem. De a többiek is unták az egészet. Ez is valami kötelező feladat lehetett. Talán a harmadik előadásnál tartottunk, amikor én egy kicsit módosítottam a megjelenésem. A szibériai hideg miatt a fejemen usanka, egy barna sállal teljesen be van bugyolálva az arcom. De a bajszot nem az orrom alá, hanem a sálra ragasztottam. Így léptem be abba

a helyiségbe, ahol Egri Pista bácsi, az egyik fogoly éppen haldokolt, és megszólaltam: „Aki itt marad, megnősülhet”. Rettenetes, botrányos nevetés tört ki az egész színházban. Azt hittem, hogy a nézők nem fogják meglátni a barna sálon a barna bajszot, de tévedtem. Többet nem játszhattam ezt a szerepet. Fodor Imre direktor kivett ebből a darabból.

Később sem csak főszerepeket kapott!

– Persze, hogy nem csak főszerepeket játszottam. Sorra kaptam a kisebbeket, az elesetteket is, meg a nagymembereket is. Az egyik este király vagyok, holnap szultán, máskor meg udvari bohóc.

A színházi szerződést nem csak színészként élte meg. A Vidám Színpad igazgatójaként döntenie kellett a társulat tagjairól...

– Az egy érdekes helyzet volt. Amikor igazgató lettem, öt embert mindenképpen vittem magammal, akikkel korábban is együtt dolgoztam, és tudtam, mire képesek, milyen tehetségesek. Így viszont már sokan lettünk volna a Vidám Színpadon. Nem tudtam mindenkivel szerződést kötni. Azt mondtam, akiknek nem ismerem a korábbi színészi munkáját, azok közül küldök el embereket. Elnézést kértem mindenkitől, mert lehet, hogy olyan művésszel sem szerződök, aki egyébként nagyon tehetséges.

Miről lehet felismerni a tehetséget?

– Ez nagyon nehéz kérdés. Nincs biztos tipp a tehetség felismerésére. Úgy érzem, akiket régebről ismerünk, azokkal kicsit elfogultabbak vagyunk. Aztán előfordulhat, hogy valaki a civil életben zárkózott, távolságtartó, egyáltalán nem rokonszenves, viszont a színpadon zseniális.

De ez csak a szerződés után, a próbán derül ki...

– Még a próbán sem lehetünk biztosak abban, hogy jól döntöttünk. A színház csak a közönséggel együtt működik. A színésznek nemcsak

Bodrogi Gyula

A Nemzet Színésze, Kossuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas, Érdemes és Kiváló Művész, Prima Primissima közönségdíjas. Budapesten született, 1934. április 15-én.

Pályáját néptáncosként kezdte, 1958-ban szerzett diplomát a Színház- és Filmművészeti Főiskolán, ahol 1975-től tanított is. 1958 és 1982 között a József Attila Színház tagja volt, majd 1982-től egészen 2001-ig a Vidám Színpadot vezette. 2003-tól a Nemzeti Színház művésze.

A színházi adattár szerint 199 színpadi szerepet alakított pályája során. Mintegy 70 mozifilmben és félszáz tévéjátékban szerepelt, több mint 110 filmben kölcsönözte a hangját olyan színészeknek, mint Tony Curtis, Jack Lemmon, Gérard Philipe, Jack Nicholson, Terry Williams, Oleg Tabakov. Az ő hangján beszélt Süssi, a Macskafogó Maxipocakja, a Vuk varjúja és a Dzsungel könyve majomkirálya.

Irka firka című kötetében az évtizedek alatt készült feljegyzéseit gyűjtötte egybe, és írt két szenvedélyéről, a vadászatról és a főzésről *A vadász néha főz is* és a *80 év, 80 recept, 80 történet* című könyvekben.

A 2018/2019-os évadban az *Egy ember az örökkévalóságnak*, a *Caligula helytartója*, az *Egri csillagok*, a *Házasság Palermóban*, az *ügynek halála*, a *Tóth Ilonka és az Isten ostroma* című előadásokban látható a Nemzetiben.

a partnerével kell beszélgetnie, de valamiképpen be kell vonnia ebbe a kommunikációba a nézőket is. Az persze elődleges, hogy a játész személyek figyeljenek, reagáljanak egymásra. Gellért Endre a főiskolán mindig azt mondta nekünk: „Halld meg, mit mond a másik!” De ezt értenie kell a nézőnek is, ha nem tudunk valamiképpen hatni a közönségre, akkor semmit nem ér az egész. A közönség pontosan reagál mindenre, hibátlan az arányérzéke, az értékítélete. Azt szoktam mondani, külön-külön talán minden ember lehet olyan hülye, mint én vagyok, de együtt a közönség zseniális. Én azt szeretem, ha a közönség sír vagy nevet, ha érzem az emberek jelenlétét, akkor viszont zavarban vagyok, ha nem reagálnak. Lehet persze, hogy csak gondolkodnak az emberek, de az is lehet, hogy unják az egészet. Mindig minden színházi előadás a közönségnek készül. Igaz, eljutottunk oda is, hogy az egyik rendező a másinak rendez, a kollégának akar üzenni. Ebből persze születet nagyon jó előadás, de az is lehet, hogy csapnivaló lesz. Csak akkor sikerülhet egy előadás, ha nem feledkezünk meg az eredeti szándékról, arról, hogy a közönséghez kell szólnunk.

Ennyit a szerződteésről. Keressünk valami jó darabot! Inkább vígjátékot választana, vagy lehet tragédia is!

– Teljesen mindegy. Bármilyen műfajú előadás jó lehet. Legfeljebb akkor lennének kicsit ideges, ha azt mondaná: kísérleti előadás. Mert mi van, ha nem sikerül a kísérlet?! Az addig még rendben is van, ha a próbán kísérletezünk, de az előadásra nem kísérleti pénzzel veszi a jegyet a néző. Sikeres lehet a legvéresebb tragédia is, és lehetnek elgondolkodtató helyzetek, komoly emberi kérdések a vígjátékokban is.

Annak idején, hogy bírta a kötelező feladatokat? A szovjet darabokat?

– Nem voltak azok a színdarabok feltétlenül rosszak, és néha egy közheyes alapanyagból is remek előadás született. Én még emlékszem, milyen sikerünk volt például egy-egy Rozov-darabban. Vagy például fergeteges komédia volt egy szintén szovjet szerzőpárostól a *Ma éjjel megnősülök!* Sokszor elmondtam már, hogy szerintem csak a néző választ a műfajok között. A színész szerepet kap, és azt kell eljátszania, mindegy, hogy egy tragédiában vagy egy komédiában. Soha nem válogattam a műfajok között. Bármilyen jöhet! A meséktől kezdve a politikai kabaréig – minden! Persze a személyeskedéseket, a durvaságokat, a közönségességet a kabaréban sem bírom, de az áthallások, a finom utalások szórakoztatnak.

De az operett mintha kimaradt volna...

– A Fővárosi Operettszínházban voltam Mágna Miska is. Igaz, csak vendégként...

Csak azért kérdezem, mert néptáncosból lett színész, és számtalan komikus szerepet játszott, mégsem lett táncos-komikus!

– Ez igaz. Valahogy nem találtak meg a tipikus táncos-komikus szerepeket. A színházat sem én választottam, eredetileg matematika-fizika szakos tanárnak készültem, aztán a színészi feladatok szólítottak meg.

Nagyon sok komédiában játszottam, zenés darabokban is énekeltem, táncoltam, de rám leginkább – ha már szerepkört keresünk – a naturbursch illene. Minden szerepemben az embert keresem. Ha ez az ember vagy az általa megélt helyzet nevetésre ingerel, akkor nevesse nek rajta, ha tragikus, akkor sírjanak. De az tévútra visz, ha valaki a vígjátékot „vígjátékosan” játssza, vagy a tragédiában „tragikusan” szavalja a szövegét.

Most az Ady-évfordulóra készült internetes sorozatban láttam, ahogy az *Elbocsátó szép üzenet* előadja. Erről jutott eszembe: miért nem hallottuk gyakrabban verset mondani?

– Ez kínos kérdés! Szörnyű élményem van a versmondással kapcsolatban. Negyedéves főiskolás voltam, amikor a Zeneakadémián valami ünnepségen kellett elmondanom Tóth Árpádtól *Az új isten* című költeményt. Becsülettel felkészültem, időben megérkeztem, aztán amikor szólítottak, kiálltam a közönség elé, bemondtam a szerzőt, a címet és elkezdtem: „Új isten szól hozzátok emberek! Nem templomok setét hajóin úszó...” Eddig jutottam. Itt teljesen leblokkoltam. De ahelyett, hogy meghajoltam volna, és az elnézésekérés után elhagytam volna a színpadot, folytattam. Amíg el nem jutottam az utolsó sorig, mert az már szembe jutott, mindent mondtam a világ tetejéről származó helyzetektől az emberi nagyságon és a világforradalmakon át az épeszű lények békeszeretetéig. Végül „... a magad képére gyúrnj át minket!” után, amilyen gyorsan tudtam, elhagytam a színpadot, bemenekültem az öltözőbe. Magamra zártam az ajtót, mert azt hittem, meg fognak verni. De a közönség tapsolt. Ma már tudom, nem lett volna szabad halandzsáznom. Fogalmam sincs, mi történt velem. Talán a környezettől illetődtem meg. Szokatlan volt a Zeneakadémia eleganciája, a méltósága. Azóta komoly gátlás van bennem a versmondással kapcsolatban, legfeljebb felolvasásra vállalkozom. Egyébként a zeneakadémiai felépésem után találkoztam a főiskola könyvtárossal, aki gratulált, de megjegyezte, hogy mintha ott a harmadik sornál tévesztettem volna...

Gyermekkorában, az iskolai ünnepségeken, gondolom, mondott verseket.

– Nagyon gyakran szerepeltem. Verset is mondtam. Semmi gondot nem jelentett nekem sem a szövegtanulás, sem a nyilvános szereplés. Emlékszem, a háború után, amikor az első választások idején minden párt valamilyen ajándékkal, leginkább élelmiszer-adománnyal próbálta megnyerni az embereket, akkor az én drága nagyanyám végigházalta velem, a tízéves gyerekekkel Érdligeten az összes pártot. Mindenütt elmondtam szépen Ady Endrétől a *Proletár fiú versét*, aztán megdicsérték és a nagyanyám átvette a gázsit. Vittük haza a lisztet, a cukrot, bármit, amit éppen adtak. Azt már nem tudom, melyik pártra szavazott a nagyanyám, vagy elment-e egyáltalán szavazni, de tudott ebédet adni a családnak.

Korabeli lapokból tudom, hogy aznap délután, amikor Ön megszületett, *Az ember tragédiáját* adták a Nemzeti Színházban.

– Beugorhattam volna!

Ismerőst is talált volna. Már abban a rendezésben is játszott Major Tamás!

– Az bizony lehetséges! Akkor ő már 20-24 éves volt. De 21 évesen, főiskolásként már én is szerepeltem a Nemzeti Színházban, a felújított *Tragédiában*. Akkor Major már rendezett is, és Lucifert játszotta az egyik szereposztásban. Ádám Básti Lajos volt, Éva Lukács Margit, a másik szereposztásban Bessenyei Ferenc, Szörényi Éva, Ungvári László. De ott volt Sinkovits Imre, Raksányi Gellért... Nagyszerű művészekkel találkozhattam. Mivel előtte sokáig nem játszhatták a *Tragédiát*, ez az újrendezés jelentős esemény volt. Mi abban már főiskolásként statisztáltunk. Major nemcsak a szerepe szerint volt Lucifer, néha azon kívül is ördögi gesztusai voltak. Szerette röhögtetni a főiskolásokat. Egyszer elhatároztam, hogy mondjon bármit, nem fogok röhögni. Ma is pontosan emlékszem: a bizánci képben mint szerzetes álltam mellette. Szegény Tompa Pufi bácsi, a pátriárka a gonosz hitűek ellen szónokolt, de beszéd közben kénytelen volt igazgatni a protézisét, ráadásul emiatt időnként kicsurrant a nyála is. Mire Major – mint maga Lucifer – felém fordult, és halkán megjegyezte: „Ez majdnem itthagytam a fogát!” Abban a helyzetben ez kegyetlen poén volt, de én nem nevettem. Meg tudtam őrizni a komolyságomat, mire ő a képeembe húzta a tonzúrák parókámat. Ott álltam a középkori hitviták idején kopasz fejtetővel az orromon... Ő is nagyon tudott viccelni! Mi tagadás, tőlem sem állt távol egy kis huncutkodás...

Ezzel a kis huncutkodással magyarázható a tizenhét főiskolai fegyelmi büntetése?

– Csak tizenhat fegyelmi büntetésem volt! A tizenhetedik fegyelmi tárgyalással visszavettek a főiskolára. A szüleimnek nem mertem megmondani, hogy kidobtak. Minden reggel elmentem otthonról, úgy tettem, mintha mi sem történt volna. Egyik nap, amikor ott ültem az Erzsike presszóban, a főiskola közelében, bejött Básti Lajos, akinek aznap órája volt velünk. Amikor meglátott, megkérdezte: „Te miért nem vagy az osztályban?!” Mondtam, hogy kirúgtak. „Mi az, hogy

kirúgtak!” Szörnyen dühös lett, és elintézte, hogy legyen egy új fegyelmi tárgyalás, ahol már felmentettek. Így rövid időn belül újra főiskolás lettem...

Mi lehetett az oka ennek a sok fegyelminek? A politikai helyzet? Az „ötvenes évek szűk levegője”?

– Az igaz, hogy Garas Dezsővel mi oszlattuk fel a főiskolai DISZ-t, ez volt a KISZ elődje. De nem akartunk mi politizálni. Azt hiszem, csak azt gondoltuk, hogy nincs szükségünk semmilyen szervezetre, hiszen éjjel-nappal együtt vagyunk. Egyébként már én is sokat gondolkodtam azon, hogy miért lehetett ilyen sok fegyelmem. Arra jutottam, hogy mivel én soha nem készültem színésznek, így akartam utolérni a többieket. Az évfolyamtársak, akik gyerekkoruktól állandóan produkáltak magukat, már tudták kezelni az exhibicionizmusukat. Én viszont kissé megkéskéve – de mindenáron – fel akartam hívni magamra a figyelmet.

Végzett színészként fegyelmi nélkül is fegyelmezettebb lett?

– Azt nem mondanám, hogy a végzettséggel együtt mindjárt meg is komolyodtam. De inkább csak kisebb stiklijeim voltak. Vigyázni kell az ilyesmivel, mert egyetlen baki miatt tönkre mehet az előadás, és a poénkodásnak is komolyabb tétje lehet. Jut eszembe például a *Merénylet*. Az is egy kötelező feladat volt, a Lenin ellen elkövetett merényletről szólt. Azzal aztán nagyon vigyázni kellett! Ott nem lehetett röhögni. Senki nem mert volna direkt poénkodni. Ennek ellenére volt olyan előadásunk, amikor minden baki megtörtént, ami csak létezik.

A mostani Nemzeti Színház megnyitásakor a *Tragédiában* bábjátékos volt és Michelangelo, aki a falanszterben széklábakat farag. Saját pályája során faragott már széklábakat?

– Soha! Szerencsére soha nem éreztem tehernek vagy unalmasnak a színészmesterséget. Mindig igyekeztem úgy megoldani a legkisebb feladatot is, hogy az rendben legyen.

Nem untatja, ha estéről estére ugyanazt a szerepet kell eljátszania?

– Ugyan már! Nincs két egyforma előadás. Minden este más, a közönség is változik, mi sem vagyunk mindig ugyanolyan formában.

A *Tragédia* bábjátékosaként azt mondja: „Én a komédiát lejátszom, mulattattam, de nem mulattam!”

– Ezt csak a bábjátékos mondja! Én szerencsére miközben másokat mulattattam, magam is mulattam, vagy legalábbis jól éreztem magam. Minden alkalommal, mielőtt színpadra lépek, azért fohászkodom, és ezt el is mondom magamban: Istenem, add, hogy jól érezzem magam.

Ha a születésnapja alkalmából kapna egy lehetőséget a jutalomjátékra, mit kérne?

– Ma már nincsenek jutalomjátékok. Régi szokás volt az, amikor egy-egy színész „jutalomként” megkapta az aznapi bevételt. Tudom, személyre szabottan is műsorra tűztek – színészi jutalomként – egy-egy darabot. De én soha nem kértem semmit.

Csak azt mondja meg, mi lenne az, amit újra játszana.

– A *Szomorú vasárnap*. Seress Rezső története, ahogy azt Müller Péter megírta, Sándor Pál a Vidám Színpadon megrendezte. Voith Ági volt Helénke, Seress Rezső felesége, Horváth Gyula pedig a pincér. Amikor azt játszottuk, minden alkalommal éreztem, hogy velünk lélegzik a közönség. Egyik este az előadás után várt rám egy idősebb hölgy, és azt mondta: haragszik rám, mert megírkattam. Nyilván a daloknak is jelentős szerepe volt abban, hogy minden ember ráismert ezekben olyan érzésekre, emlékekre, amilyeneket maga is megélt. Az egy különleges alkalom, amikor mindannyiunkról, rólunk és nekünk szól egy előadás.

FILIP GABRIELLA

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

Az ügynök halála, Blaskó Péterrel

Házasság Palermóban,
Tompos Kátyával

Ahogy tetszik,
Szatory Dáviddal

Egy ember az örökkévalóságnak

Isten ostora, Mátray Lászlóval

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Egri csillagok

Caligula helytartója

SZEREPEK KÉPEKBEN

„A színész számára nem léteznek műfajok. Nekem ugyanolyan komolyan kell vennem a feladatom, ha valami könnyed vígjátékban vagy ha egy komoly tragédiában játszom” – mondta egy interjúban Bodrogi Gyula. A fáradhatatlan művész ma is különböző műfajú előadásokban látható a Nemzetiben. Az elmúlt hat évadban tizenhárom szerepben lépett színpadra, és most is játszik királyt és udvari bolondot, bíborost és sírásót, szultánt és jószágos apát...

Szindbád, Nagy Johannával

Tóth Ilonka, Krausz Gergővel

Ingyenélők

„Pallagi Mihály 13 beosztottja munkáját felügyeli és irányítja, büszke csapata felkészültségére és a rendelkezésre álló technikára. A Madách Nemzetközi Színházi Találkozó (MITEM) majd három hete alatt 15-20 új előadást kell kiszolgálniuk, naponta új produkciót kell előkészíteniük. Egyszer sem volt még olyan igény vagy probléma az elmúlt öt évben, amit ne tudtak volna megoldani, kielégíteni.”

EGY SÓHAJ IS ELÉG

Pallagi Mihály – fővilágosító

Amikor ronggyá csípték a szúnyogok – ekkor gondolta először, hogy színházban kellene dolgoznia. Villanyszerelőnek tanult, és a pesti diák nyáron a bátyja zöldésgevállalkozásában dolgozott Balatonbogláron. A báty ismerte Helyey Lászlót, aki akkor éppen Kaposváron volt színész, és egyik este miatta megnézték a boglári kápolnánál a *Godot-ra várva* című előadást. Hogy jó volt, abból gondolja, hogy közben észre se vette a szúnyogok támadását. Nem volt színházba járó, az iskolával néztek pár kötelezőt, de ez a Beckett-darab lenyűgözte. Elsősorban a színészek – Helyey, Jordán Tamás, Lukács Andor, Koltai Róbert – játéka.

Pallagi Mihály meséli ezt, a Nemzeti Színház fővilágosítója. Negyven éve kezdte a pályáját, és nemrég a Magyar Teátrumi Társaság színházi háttér dolgozókat elismerő díjában részesült.

1979-ben leérettségizett, és nem tudta, merre tovább. A bátyja nem akarta, hogy zöldéses legyen, ezért megkérdezte az akkor már Pesten, a Nemzetiben játszó Helyeyt, nincs-e az öccsének valami színházi meló. Volt. Világosítót kerestek, amihez villanyszerelő végzettség kell. Így történt, hogy Pallagi Mihály négy évtizede betette a lábát a színház világába, ahonnan csak egyszer akart kilépni – de erről később.

Zárlatos kezdés

Egy hónap se telt el a Nemzeti Színház Hevesi téri épületében, amikor a zöldfülű világosítót megrázta az áram. Egy zárlatos csatlakozó volt a ludas, és ahogy mondja, majdnem „odaragadt”. A seb helye ma is látszik a jobb kezén. De nem ez a malőr volt a jellemző – a fiatalember gyorsan tanult, lelkes volt, érdeklődő, így hamar odaengedték a fényszabályzóhoz, ami az előadás világításának a vezérlőközpontja. Amikor 1982-ben a Nemzetiből kiválva Zsámbéki Gábor és Székely Gábor

létrehozta az önálló Katona József Színházat, az új vezetők őt is hívták magukkal. Ekkor elvégezte a Színművészeti Főiskolán a világítástechnikai képzést, hogy egyre komolyabb feladatokat láthasson el. Amikor a Katonából távozó fővilágosító Pallagit ajánlotta maga helyett, túl nagy falatnak érezte a vezetői posztot, de Székely ragaszkodott hozzá, hogy elvállalja.

1990. május 21-én a párizsi Odéon Színház tetején álldogált a Katona József Színház *Platonov* című Csehov-darabjának premierje után. Egyedül akart lenni, szusszanni egyet, örülni annak, hogy a sikerhez ő és a kollégái is hozzájárultak. Nagy menet volt: egy premier önmagában is sok izgalommal jár, de különösen nagy kihívást jelent mindenkinek – színészeknek, műszaknak egyaránt –, ha azt nem a saját, megszokott, jól ismert színhelyükön, hanem egy idegen színházban kell megcsinálni. Ekkor odalépett hozzá Ascher Tamás, az előadás rendezője: „Ilyennek álmodtam ezt az előadást.” Ezt a mondatot jól megjegyzi, gondolta, ki tudja, mikor hall effélet még egyszer. A Katonában ugyanis nem volt divat dicsérni egymás munkáját.

Ascher Tamás volt az első a pályáján, aki nemcsak igazán tudatosan használta művészi kifejezőeszközként a világítást, hanem el is magya-

Két jelenet a Tragédiából – ahol a fények is játszanak

rázta a próbákon, hogy a fény által kellett hangulatok, hatások, váltások miként szolgálják az adott előadás, az egyes jelenetek dramaturgiáját. Hogy mikor miért éppen olyan legyen a színpadi tér világossága, sötétsége, derengése. Hogy miért ebből vagy abból az irányból jöjjön a fény. Miért jó, ha egy adott jelenetben nincs elég fény, és a néző nem is tudja pontosan, mit lát, ezért kénytelen a képzeletére hagyatkozni. Mit mond egy arc, ha „telibe van világítva”, vagy éppen csak... Sokat veszekedtek – de csak a próbák végéig, a jó közös eredmény érdekében. Megtanulta, hogyan tudja szakmai álláspontját következetesen és eredményesen képviselni. Nagy sikerek, külföldi turnék tették izgalmassá a munkát, kiemelt szakmai figyelem kísérte a tevékenységüket. A Katona azonban zárt alkotó közösség volt, szinte mindig ugyanazokkal a rendezőkkel dolgozott a fővilágosító is. Kiismerték egymás ízlését – és heppjeit is. Harminckilenc évesen úgy érezte, túl sok mindent csinál rutinból, megcsömörlött. Amikor jelezte Zsámbéki Gábornak, hogy váltani szeretne, az igazgató annyit mondott: sajnálom. Tizenhét kemény év után jól esett volna egy kérdés: miért?

A nagybani helyett színház

Gondolta, betársul a testvére üzletébe, aki akkoriban menő „nagybanizó” volt, de a bátyja ezúttal sem engedett: néha eljöhetsz, kereshetsz nálam jó pénzt (egy hónap alatt a fél évi színházi fizetést), de neked a színházban a helyed. Speciális lámpákat kölcsönző céget gründolt, amely máig működik. Szabadúszóként dolgozott a Közép-Európa

Táncszínházban is, leginkább Horváth Csabával és Magyar Évával. Ekkor nagy dolog volt készülöben: egy új színház, a Bárka alapítását tervezte egy elszánt társaság. Romantikus, mások szerint teljesen képtelen és irracionális elképzelés volt ez a '90-es évek közepén. Létrejött a társulat, és épületet is kaptak az egykori Ludovika vívótermében, az Orczy kertben. A társulatba Csányi János igazgató hívta Pallagit, akinek a Bárka Színházban volt alkalmi először az alapoktól felépíteni egy teátrum világítástechnikáját, igaz, szűkös anyagi keretek között.

Ehhez az időszakhoz kötődik az egyik legemlékezetesebb munkája, a Bérczes László által rendezett *Előhívás*. Fekete volt díszlet, két oldalra ülték a nézők, akik egy szobában zajló eseményeket figyeltek közvetlen közről. Különleges világítási megoldásokra a nézőtér miatt sem volt sok lehetőség, de az előadás sem igényelte. Az utolsó jelenetben viszont szétnyílt a padló, a nyomasztó zárt tér egyszer csak füves kertté változott. És ahogy „kisütött a nap”, a közönség sóhajtott, fellelegzett, megkönnyebbült. Ez a sóhaj volt a világosító jutalma – a hatás tökéletes.

Nemzetit építeni

Még csak az alapjai látszottak a Nemzeti Színház Soroksári úti épületének 2000 őszén, amikor Schwajda György kormánybiztos megkérdezte: van-e kedve színházat építeni? Volt. Áttekintette a tervezett lámpaparkot, és úgy látta: ez nem elegendő, és az arányok sem jók. Schwajda adott a maga mellé választottak véleményére. Megnyitáskor a Nemzeti volt Közép-Európa legjobban felszerelt, „mindent tudó” színházépülete (ma is az). Ami a lámpaállományt illeti: 300 hagyományos halogén lámpa mellett 100 robotlámpával indult 2002-ben a színház. Összehasonlításképpen: a Madáchnak, amely addig a legjobban felszerelt teátrumnak számított, csak 30 robotlámpája volt.

„A premierre az előadás felelős világosítója »lekottázza« az előadás fénymenetrendjét, és takkra tudja, mely végszóra, mozdulatra, zenére követik egymást a fényváltások. A világítási szcenáriumban pontosan rögzítik minden lámpa pozícióját, amit az előadások előtt rutinszerűen ellenőriznek is. Élesben aztán a fénypultnál ülő világosító az előadást figyelve adja be az újabb és újabb fényeket.”

A Nemzeti Színház 2002. március 15-én nyílt meg *Az ember tragédiája* premierjével, amit a tévé élő egyenes adásban közvetített. Minden bemutató tele van kockázatokkal, de egy még egészen el sem készült, be nem üzemelt épületben, amelynek csínja-bínja, összes erőnye és rejtett buktatója még nincs a munkatársak kisujjában – halálugrás. A világosítóknál be is ütött a krach: a főpróbán lefagyott a fénypult, ami egy előadás világításának központja, szíve és agya. Ebben a számítógépes vezérlőbe vannak betáplálva az egymást követő lámpaállások, fénykombinációk, az előadásért felelős világosító innen vezényli – „adja be” – az egymást követő fényváltásokat. Ilyen pultból biztonsági okokból mindig kettő van: ha az egyik lefagy, a másik működik tovább. A *Tragédia* főpróbáján egy addig nem jelentkező rendszerhiba miatt a két pult egymást fagyasztotta le... Pallagi Mihály azt a fapados megoldást javasolta, hogy húzzák szét a két pultot, hogy mind a kettő önállóan működjön, egymással párhuzamosan, annak ugyanis kicsi az esélye, hogy mind a kettő felmondja a szolgálatot. Újabb próbára már nem volt lehetőség, de hogy másnap élesben, a tévéközvetítés alatt se lesz majd gond, azt Pallagi Mihálynak kellett tudnia. Azért figyelmeztették: ha ez nem jön be, ki lesz rúgva.

Így lesz fény

Eltérő „fényérzékenységek” a rendezők, mondja Pallagi. Van, aki rájuk hagyja: csináld meg! A technikai háttér keveseket érdekel (van, akit a fizika törvényei sem). A világosítók dolga megmutatni az ötleteket, lehetőségeket, hogy a rendező dönthessen. A Katonában Zsámbéki Gábor azt mondta: legyen világos, lásson mindent jól a néző. Pallagi Mihály azonban azt szereti, ha megdolgoztatják, ha a rendező, a színészek alkotásához hozzájárulhat a technikai tudásával, kreativitásával.

Alföldi Róbertnél a Nemzetiben szinte minden próbán bent kellett ülni, hogy a rendező bármikor elmondhassa, az adott jelenet miként nézzen majd ki az előadásban. A premierre így nemcsak a fényterv állt össze, de minden színész szövegét is kívülről tudta. Ez ugyancsak hasznos tudás: a fényváltás gyakran a színészek végszavára történik.

A világosítók a próbafolyamat elején megnézik, „mit kíván” a díszlet: csillárt, falikart, van-e ajtó, ablak, és mi lesz mögötte, vannak-e nagy felületű díszletelemek vagy üres térben kell majd dolgozniuk, kell-e füstgép (mivel ez árammal működik, a világosítók kezelik, a gyertyákat viszont, még ha világítanak is vele, a kellékesek). Amikor már nem próbateremben, hanem a színpadon, a díszletek között zajlanak a próbák, először is megmutatják a rendezőnek, hogy „mit tud” a díszlet, ha szükséges, a világítással ki tudják emelni a részleteket (ám ha csúnya lett a végeredmény, a fénnel szinte el is tudják tüntetni a díszletet). A világosítók a próbán figyelik a színpadi mozgásokat, és ötletelnek, próbálgatják a lehetséges megoldásokat, várják a rendező megjegyzéseit, kéréseit, javaslatait. Vannak rendezők, akik külön fénytervezővel dolgoznak, mint Silviu Purcarete, aki mellett Helmut Stürmer nemcsak díszlet- és

jelmeztervező, hanem a light-design-ért is felel (legutóbbi munkája a Nemzetiben a *Meggyeskert* volt). Ilyen esetben a színház világosítóinak a feladata, hogy a külső szakembert maximálisan kiszolgálják.

Vidnyánszky Attila számára a fény az előadásnak ugyanolyan alkotóeleme, mint a zene, a mozdulat, a szöveg. A próbafolyamat során pontosan meg is tudja mondani a világosítóknak, mikor, mit akar látni a színpadon, és azt is, hogy ezt mely lámpák együttállásával szeretné, melyik fényforrásnak milyen intenzitással kell világítania. Ő is tart a próbafolyamat utolsó fázisában világításprobákat, amikor az instrukciói alapján az előadáshoz beosztott világosító jelenetről jelenetre betáplálja a fénypultba a váltásokat. Néha egy-egy díszletmunkás be-beáll ugyan valamelyik színész helyére, de a rendező és a világosító már pillanatról pillanatra kívülről tudják az előadást.

Sötétérzékenység

A premierre az előadás felelős világosítója „lekottázza” az előadás fénymenetrendjét, és takkra tudja, mely végzőra, mozdulatra, zenére követik egymást a fényváltások. A világítási szcenáriumban pontosan rögzítik minden lámpa pozícióját, amit az előadások előtt rutinszerűen ellenőriznek is. Élesben aztán a fénypultnál ülő világosító az előadást figyelve adja be az újabb és újabb fényeket. Ha elmarad a végzőra, a színészek átugranak egy mondatot, jelenetet, neki kell döntenie, mikor adja be az új fényt, éreznie kell, hogy a hibázó színész mit fog tenni: visszaugrik vagy folytatja a jelenetet. Ma már csak egyetlen reflektort irányít ember: ez az úgynevezett fejjép, amellyel a világosító követheti a színész mozgását. A fixen beállított lámpák esetében viszont, ha a színész nem áll a kijelölt helyre, sötétben marad. És vannak bizony „sötétérzékeny” színészek, mondja mosolyogva Pallagi. Speciális eset volt Sinkó László. A 2015-ben elhunyt természetkedvelő színész az első tavaszi napon képes volt feketére sülni, így a vakító fehér hajkoronája mellett az arca világíthatatlanná vált, szinte eltűnt. Volt, hogy eltolták a napozástól.

A Magyar Teátrumi Társaság díjátadó gáláján a színházi háttér dolgozókat elismerő díjjal – a háttérben Vidnyánszky Attila, a társaság elnöke

Az évad elején bemutatott *Az ember tragédiája* izgalmas kihívást jelentett a Nemzeti világosítóinak. 110 lámpa dolgozik az előadásban, és a 200 fényváltás a *Tragédia* 220 perce alatt nem különösebben sok. A feladat izgalmát az adta, hogy a játékteret nem díszletek alakítják, határolják, hanem a süllyedők mozgásával alakul, változik szinte megállás nélkül. A különböző nagyságú felületek süllyedése és emelkedése mellett a fénnel tudják elválasztani és összenyitni, változtatni a nyitott térben a drámai cselekmény helyszíneit, és ezzel irányítani, vezetni a nézők figyelmét. A közönség négy oldalról üli körbe a játékteret, így arra is ügyelni kell, hogy ne világítsanak folyton a nézők szemébe (ami teljesen nem elkerülhető).

Pallagi Mihály 13 beosztottja munkáját felügyeli és irányítja, büszke csapata felkészültségére és a rendelkezésre álló technikára. A Madách Nemzetközi Színházi Találkozó (MITEM) majd három hete alatt 15-20 új előadást kell kiszolgálniuk, naponta új produkciót kell előkészíteniük. Egyszer sem volt még olyan igény vagy probléma az elmúlt öt évben, amit ne tudtak volna megoldani, kielégíteni.

A fővilágosító előtt újabb nagy feladat áll: a Nemzeti Színház küszöbön álló technikai felújítása keretében megújul a világítás is – az ő felelőssége lesz, hogy a 2002-es kezdetekhez hasonlóan újra a legkorszerűbb és „legfényesebb” teátrum legyen a Nemzeti.

KORNYA ISTVÁN

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Pap Éva:

Láttam őt...

Egy pályatárs gondolatai Bessenyei Ferencről

Láttam őt fényben ragyogni, és láttam mellőzve, kinevetve, avultnak, divatjamúltnak bélyegezve. Rögtön megjegyeztem, hogy szerintem nincs avult, divatjamúlt színész. Tehetséges színészek vannak, és olyanok, akik kevésbé tehetségesek. Egyenlőség itt nincs. Az igazán tehetséges színész pedig mindenféle divathullámot követni tud, minden irányzatnak meg tud felelni. Mivel tehetséges.

Mindjárt a kezdet kezdetén, 1957-ben – jó régen volt! –, amikor a Főiskolára kerültem, láttam Bessenyeit óriásként két óriás szerepben. Csehov *Ványa* bácsijában Asztrovként, és a régi, lebontott Nemzeti Színházban Shakespeare *Othellójának* címszerepében. A *Ványa* bácsit a később öngyilkosságot elkövető Gellért Endre rendezte a Katona József Színházban, ami akkor a Nemzeti kamaraszínháza volt. Segédrendezője Ádám Ottó volt, aki később a Madách Színház főrendezője és igazgatója lett, stílusában, elkötelezettségben folytatva a nagy mestertől tanultakat. Akkor már láttam pár előadást Budapesten, de a *Ványa* bácsi volt számomra a SZÍNHÁZ. Minden színész utolérhetetlenül, megismételhetetlenül nagy volt benne. Mészáros Ági, Lukács Margit, Major Tamás, Maklári Zoli bácsi – és Bessenyei!

Ádám Ottó mesélte később, hogy Feri sokáig tehetetlenül vagdalozott, nem tudott beleérezni a szerepébe, nem tudta „elkapni a figurát”, ahogy mi színészek mondani szoktuk. Gellért sokáig nézte, nézte, nem szólt semmit, majd pár nappal a főpróba előtt felment a színpadra, félrehívta Ferit. Senki nem tudja, mit mondhatott neki, milyen instrukciót adott, de a másnapi főpróbán Bessenyei az az Asztrov volt, amit Csehov megálmodott, amit mindnyájan lélegzet-visszafojtva csodálhattunk, akik láttuk.

„A színház az emberi szellem legmagasabb rendű igényei köze tartozik, az emberi szellem tisztességének, méltóságának szolgálatában áll” – fogalmazott egy helyen Bessenyei, máshol pedig így: „Itt él egy nép, ennek annyi erőt kell adni. Önbizalmát, erkölcsi magatartását meg kell menteni.”

Hitvallása magyarázat arra, hogyan és miért lett mellőzött pályája végén, mikor még tele volt energiával, és szeretett és tudott volna játszani. Ehhez kapcsolódva kell másodszorra játszott Othellójáról beszélni, amit a Madách Színházban Ádám Ottó rendezett a hetvenes évek közepén, ahol az ő sikere elmaradt. Jagót ünnepelte a színházi világ! Magyarázat nincs más a sikertelenségére, mint a kor szelleme. Bessenyei itt egy kicsit meghalt. Puffogva, kétségbeesve mindenütt csak erről beszélt. – Persze – mondta, – mert ma már csupa Jago ül a nézőtérén! Majd erre a következtetésre jutott: prostituálódott az élet, a szellem, nincs, aki megfogja a kezét, nincs a lelkünknek gazdája. – Nincsenek már nagy színészek! – hangzik ma mindenünnen.

Most is vannak jó színészek, de nem az a kaliber, mint volt a Bessenyei, a Básti, a Pécsi, a Gábor Miklós – mondják. Vagy a hang, vagy a testalkat, vagy az arc nem stimmel, hogy az ember egyértelműen kijelenthesse, ez igazán nagy. Nem is válhatnak a régi értelemben vett nagy-

Benkő Péter, Kovács István, Pap Éva
a Nemzeti Színház Bessenyei 100 emlékműsorában

Bessenyei Ferenc és Pap Éva a *Mi kis városunk* című Thornton Wilder-darabban (1967, Madách Színház, rendező: Lengyel György) | fotó: Keleti Éva (OSZMI)

„Most is vannak jó színészek, de nem az a kaliber, mint volt a Bessenyei, a Básti, a Pécsi, a Gábor Miklós – mondják. Vagy a hang, vagy a testalkat, vagy az arc nem stimmel, hogy az ember egyértelműen kijelenthesse, ez igazán nagy. Nem is válhatnak a régi értelemben vett naggyá a jelen színészei, mert nincs szükség a régi értelemben vett hősökre. Az én időmben, s az ő idejében színészi alakításoktól várták a katarzist, vagy valami bravúrt. Most egyértelműen az előadás egésze nyújtja ezt az élményt – vagy nem.”

gyá a jelen színészei, mert nincs szükség a régi értelemben vett hősökre. Az én időmben, s az ő idejében színészi alakításoktól várták a katarzist, vagy valami bravúrt. Most egyértelműen az előadás egésze nyújtja ezt az élményt – vagy nem.

Nehéz volt megérteni alkotóknak, nézőknek egyaránt, hogy a ma színre vitt darabokban egyenlő hangsúlyt kap a statisztá, a táncos, főszereplő a mellékszereplő is, akár egy eldobott szalag is. Az én időmben, s az ő idejében még úgy szólt a muzsika, hogy: „Nincs kis szerep, csak rossz színész, legyél ezzel nagy!”

Már azt gondoltuk, sosem változik semmi, de az utóbbi években látunk egy olyan előadást, mint éppen e falak közt, a Nemzeti Színházban a *Bánk bánt*, mely szintén modern kategória, így hát szentségtörésnek számít, átgázolás a múlt külsőségein! – gondolok a jelmezekre, a hatalom pózainak mellőzésére, teljesen mai betétdalok, slágerek alkalmazására, és mégis *azt* a királyi udvart látjuk, *azt* az ármányt és szenvedélyt és szenvedést, mert afölött, amit látunk, megvan az, ami felemel, s igazi katarzist ad. Mert ha van bűn, szembesít a tettel, s ezzel megtisztulást ad és megbánást, észrevétlenül is meggyón a lélek, s amellettszépéget

és jót mutat, előre mutat, megérted, hogy jobbnak kell lenni, ki kell irtani szívünkéből a gonoszt, tisztelni kell az embert, a képességeit, nem eltiporni. Az életet csak a tiszta hit viszi előre, enélkül nincs értelme élni. Alkotni pedig végképp értelmetlen.

Bessenyei, ha láthatná ezt az előadást, ifjúi hévvel, lelkesen rohanna a szereplők közé, hogy ő is ennek részese legyen. Minden alkotásban a szépséget keressük, valami többet, mint amik vagyunk. A művész, aki alkot és a legegyszerűbb néző is ezt kívánja. Valami többet, mint ami ő maga. Amikor pedig már véget érnek a színházi forradalmak, s a világ kezd elcsöndesedni, az lesz a következő kérdés: Nem sok-e ez a sok részletező elem, ez a sűrűség, nem fáradt-e már bele a lélek? Nem szebb dolog-e a legkülönlegesebb virágok közt is nézni egy egyszerű margarétát, tulipánt vagy hóvirágot?

És kezdődik minden előlről. És akkor is meglesz a megfelelő színész, és Bessenyei fentről, innen valahonnan, hiszen most is itt van velünk, mosolyogva fogja ezt üdvözölni.

Elhangzott a Nemzeti Színházban rendezett Bessenyei 100 emlékestén, 2019. február 15-én

„Közel négyszáz ember regisztrált nálunk a Vitéz lélekre: idősebb, leszázalékolt, mozgássérült, hajléktalan, átmeneti otthonban lakó emberek, közfoglalkoztatott, megváltozott munkaképességű kollégáink, sok önkéntesünk. Számukra minden kimozdulás különleges alkalom. Hát még a színházlátogatás!”

Parák Eszter,

a Magyar Máltai Szeretetszolgálat kommunikációs referense

„1400 dolgozónk közül ápolók, udvari munkások, gyógytornászok, biztonságiak, a hospice-osztályon szolgáló kollégáink regisztráltak”

Kerékné Nagy Erzsébet,

a Dél-Pesti Centrumkórház központi szociális szolgálatvezetője.

A NEMZETI TÉNYLEG MINDENKIÉ!

Belépődíj nélküli előadások felnőttek számára, akiket élethelyzetük megakadályoz abban, hogy színházlátogatók legyenek

Különleges előadást tartott színházunk február 18-án. A Nemzeti ugyanis küldetésének tartja, hogy a színházba járás ne csak kevesek kiváltsága legyen, hanem valóban mindenki eljuthasson egy-egy előadásra. Az esemény legfontosabb üzenete: folytatása következik.

Egy februári hétfői napon fél három óra tájban a megszokott módon gyülekeztek a nézők a Nemzeti közönségforgalmi részén, hogy megtekintsék a *Vitéz lélek* című Tamási Áron-dráma délutáni előadását. Talán a szokásosnál egy kicsit nagyobb várakozás előzte meg a produkciót, a nézők jelentős része ugyanis nem rendszeres színházba járó, sőt sokan közülük hosszú évek után tértek vissza ehhez a szórakozási formához, de olyan ember is akadt, aki most járt életében először színházban. E különleges előadás a körütekintés és tapintat mellett komoly szervezést igényelt, igaz, ennek a vállalásnak már vannak előzményei a Nemzetiben.

Színházunk két évvel ezelőtt hirdette meg a #nemzetiadiakokert programot, melynek keretében négy előadást (*János vitéz*, *Csongor és Tünde*, *Fekete ég – A fehér felbő*, *Tóth Ilonka*) belépődíj nélkül játsza diákok és pedagógus kísérőik számára. Az elmúlt években vendégül láttunk nagycsaládosokat, nehéz sorsú gyermekeket, távoli

településekről és a határon túlról érkező iskolai csoportokat. A #nemzetiadiakokert programmal eddig százezer diák jutott el a Nemzeti Színház előadásaira.

A diákok és kísérőik számára ingyenessé tett előadások tapasztalataira építve a Nemzeti ebben az évadban új programot indít #anemzetimindenkie címmel. Belépődíj nélküli előadásokat hirdet azon felnőttek számára, akiket élethelyzetük megakadályoz abban, hogy színházlátogatók legyenek. Az első ilyen előadásra került sor február 18-án. A produkció megvalósításában két szervezet volt a színház együttműködő partnere: a Dél-Pesti Centrumkórház Országos Hematológiai és Infektológiai Intézet, valamint a Máltai Szeretetszolgálat.

– A szokásos havi vezető szakdolgozói értekezleten ismerttettem a munkatárimmal, hogy van ez a lehetőség, először nagy csönd lett, majd csodálkozásra nyíltak a szemek. Végül 1400 dolgozónk közül ápolók, udvari munkások, gyógytornászok, biztonságiak, a hospice-

osztályon szolgáló kollégáink regisztráltak – mondja Kerékné Nagy Erzsébet, a kórház központi szociális szolgálatvezetője, aki szerint hálá jár azoknak a munkatársaiknak is, akik az előadás ideje alatt a kórházban dolgoznak, hiszen a legalaposabb szervezés mellett is többletterhet ró rájuk az, hogy kollégáik közül többen színházba mentek.

– Közel négyszáz ember regisztrált nálunk: idősebb, leszállékkolt, mozgássérült, hajléktalan, átmeneti otthonban lakó emberek, közfoglalkoztatott, megváltozott munkaképességű kollégáink, sok önkéntesünk. Számukra minden kimozdulás különleges alkalom. Hát még a színházlátogatás! – mutatja be azokat az embereket Parák Eszter, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat kommunikációs referense, akik a Máltán keresztül értesültek az előadásról. Ők az ország több pontjáról érkeztek: Balatonalmádiból, Pécsről, Szombathelyről, Sopronból, Szolnokról, Kecskemétre, Jánoshalmáról, és persze a Máltai Szeretetszolgálat fővárosi intézményeiből. Parák Eszter hozzáteszi: – Olyan édesanyával is beszélgettem, aki mozgássérült fiával jött el – ők csak úgy mehetnek színházba, ha a Málta megszervezi nekik.

A kommunikációs referens szerint a szociális munkatársak közül sokan inkább akkor tudnak színházba menni, ha beköszönt a tavasz, számukra ugyanis a téli időszak nagyon megterhelő, hiszen a

krízisautók reggeltől estig járnak. Ebben a megjegyzésben már meg is fogalmazta, miért is lehet fontos, hogy a Nemzeti ne eseti ingyenes előadásokat tartson, hanem rendszeressé tegye #anemzetimindenkie programot.

– A Nemzeti Színház ma a nemzet színházaként határozza meg önmagát. Ezt azt jelenti, hogy azt szeretnénk, ha a színházba járás nem csupán egyesek kiváltsága lenne, hanem mindenki számára lehetőség. Ezért a mai *Vitéz lélek* különleges alkalom számunkra – ünnep. Köszönjük, hogy elfogadták meghívásunkat Tamási Áron darabjának az előadására” – köszöntötte Vidnyánszky Attila a nézőket.

LUKÁCSY GYÖRGY

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

A belépődíj nélküli előadások sorozata folytatódik: a tervek szerint legközelebb májusban fogadja a színház a rászoruló vendégeket. A pontos időpontról és minden további információról az érintettek időben kapnak értesítést.

Vass Évával – Edward Albee: Nem félünk a farkastól (Rendező: Mrsán János, Nemzeti Színház, 1984)

Ruttkai Évával – Schiller: Ármány és szerelem (Rendező: Gellért Endre, a Nemzeti Színház Kamaraszínháza, 1950)

Sulyok Máriával – Jean Cocteau: Rettenetes szülők (Rendező: Apáthi Imre, Művész Színház, 1945)

A színész írta

„A színésznek túl kell lépnie egyéni körén, a darabban kell látnia magát. A tanítók mindig szerénységre intik a színészt, hogy legyen alázatos, rendelje alá magát az egésznek. Ez butaság. Hogy kívánhatnak a művésztől szerénységet, amikor nagyravagyásból lett színész? Azt kell neki mondani: ne legyen annyira szerény, hogy beéri olyan olcsó dolgokkal, mint saját érzelmi vagy értelmi »finomságai«. Finomság? Hülyeség! Minden színész lehet rendező abban az értelemben, hogy képzeletében átfogja az egészet. Akkor tudni fogja, hogy nem mond le semmiről, amikor mondjuk, egy arcfintóról lemond egy reflektor kedvéért, ha az jobban mondja el, amit el kell mondani. Néha szükség van rá, hogy az ún. »érzelmek« kifejezésbeli nüanszai ne vonják el a figyelmet a színész által képviselt emberi lény nem szétanalizált, egységes hatásáról.”

(A 1960. december 26-i naplójegyet a *Tollal* című kötetből)

„Távozásom a Madách Színházról egybeesett a »Pest-vidék« vitákkal. Nem állítom, hogy ez véletlen, de én csak a magam útját követtem, nem volt ebben a lépésben semmi prófétai allűr. Csak szomjúság a szabad lélegzetre.

Szinte sose álltam szerep nélkül, szemtől szembe a közönséggel, hogy hirdessek valamit. Néha irigyeltem, néha csodáltam, sokszor szerettem és becsültem, akik így prófétáltak, de nem tudtak megrendíteni kételyeimben, csak megerősítettek benne. Végül mindig megkönnyebbült biztonsággal találtam vissza józan eszemhez, a felismeréshez, hogy nem vagyok se jobb, se különb, se okosabb, mint a közönségem.”

(*Kos a mérlegen*)

Psota Irénnel – Szophoklész: Oidipusz király
(Rendező: Ádám Ottó, Madách Színház, 1970)

Hamlet szerepében (Rendező: Vámos László, Madách Színház, 1962)

Gábor Miklós

Zalaegerszeg, 1919. április 7. –
Budapest, 1998. július 2.

Kossuth-díjas, Érdemes és Kiváló Művész. 1941-ben a Madách Színházban kezdte pályáját. 1945-től a Nemzetiben, 1954-től újra a Madáchban játszott. 1975–78 között a kecskeméti Katona József Színház tagja volt. 1979-től a Népszínház tagja lett. 1991-ben – rövid időre – csatlakozott a Független Színpadhoz.

Olyan sikeres filmekben szerepelt, mint a *Valahol Európában*, a *Mágnás Miska*, az *Állami áruház*, az *Apa*, a *Falak*, *A harangok Rómába mentek*. Rendezőként többek között Sarkadi Imre, Molnár Ferenc, Füst Milán, Szophoklész és Oscar Wilde műveit vitte színpadra. Színházról, életről köteteiben is írt: *Tolla*, *A színész árnyéka*, *Molière műhelyében*, *Kos a Mérlegen*, *Egy csinos zseni*, *Sánta szabadság*, *Nyomozok magam után*.

Luciferként a Tragédiában (Rendező: Ruszt József, Hevesi Sándor Színház, Zalaegerszeg, 1983)

Domján Edittel – Füst Milán: IV. Henrik király (Rendező: Pártos Géza, Madách Színház, 1964)

„Vagy tíz éve kiiktattak a magyar színészetből. Egyszerűen elfelejtettek. A színházi világ átalakult azóta.

Latinovits a nemzet prófétája, az üzleti szellem egyetlen ellenfigurája.

Túl bizonytalan, túl szerény lettem. Ez az én bűnöm. Nekem nincsenek tanítványaim és követőim. Megsértődtem én rátok, szégyen ide, szégyen oda, bár nem vagyok vátesz, sem a nemzet nagyja, azért észrevehetnétek. És hát szégyellem, hogy megsértődtem.

No, de... csináljuk tovább.

Elvégre van itt köztetek egy színész – az isteneteket! –, aki volt Hamlet, volt Tanner, volt Henrik és Oidipusz, és VII. Gergely és Lucifer is, no meg Higgins és Pálffy a *Hermelin*ben, meg Masham, meg Lear Bolondja, meg Octavius Caesar, meg az *Ex királya*... igen, ez mind volt, és még és még. Bicska Maxi! És olvassátok el, amit írtam, és süljön le a pofátokról a bőr, hogy nem vettetek tudomásul!”

(1986. január 17-i naplójegyzet a *Nyomozok magam után* című kötetben).

Kossuth Nagydíjat kapott **TÖRŐCSIK MARI**, a Nemzet Színésze, a Nemzet Művésze, kétszeres Kossuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas és Balázs Béla-díjas színművész, Erdemes és Kiváló Művész részére több évtizedes pályafutása során kimagasló szakmai hozzáértéssel és alázattal megformált alakításai, ikonikus filmfőszerepek és felejthetetlen színpadi figurák sorát felvonultató, kivételesen gazdag művészi életműve elismeréseként.

GRATULÁLUNK!

Állami díjakban részesültek
a Nemzeti Színház társulatának tagjai
március 15-e alkalmából

A magyar nemzeti kultúra, művészi alkotómunka területén végzett kiemelkedő művészi értékteremtő munkája elismeréseként **Magyarország Erdemes Művésze** díjban részesült: **RUBOLD ÖDÖN** Jászai Mari-díjas színművész és **TÓTH AUGUSZTA** Jászai Mari-díjas színművész.

Kiemelkedő színvonalú munkájáért **Magyar Érdemrend Lovagkereszt polgári tagozat** kitüntetésben részesült **SZARVAS JÓZSEF** Jászai Mari-díjas színművész, Erdemes és Kiváló Művész, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja.

A magyar művészet értékeinek gyarapítása érdekében végzett magas szintű, igényes teljesítménye elismeréseként **Magyarország Kiváló Művésze** díjban részesült **CSURKA LÁSZLÓ** Jászai Mari-díjas színművész, rendező, Erdemes Művész és **RÁTÓTI ZOLTÁN** Jászai Mari-díjas színművész, Erdemes Művész, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja.

CSISZÁR IMRE Jászai Mari-díjas rendező, a Nemzeti Színház vendégrendezője, Erdemes és Kiváló Művész a magyar és a világirodalom legnagyobb klasszikusait kivételes felkészültséggel és művészi igénnyel megjelenítő, sokoldalú színházi rendezői pályafutása elismeréseként **Kossuth-díjat** vehetett át. Csiszár Imrének jelenleg két rendezése látható a Nemzeti Színházban: *Az ügynök balála* és az *Egy ember az örökkévalóságnak*.

POSZT-ON A NEMZETI

Az ifj. Vidnyánszky Attila által rendezett *Woyzeck* és Szász János rendezésében a *Caligula helytartója* került be a 19. Pécsi Országos Színházi Találkozó versenyprogramjába. Gulyás Gábor esztéta, a Ferenczy Múzeumi Centrum igazgatója és Zalán Tibor József Attila-díjas író, dramaturg a 2018. március 1. és 2019. március 10. között bemutatott, magyar nyelvű színházi előadásokból válogatta össze a június 6. és 15. között zajló POSZT programját.

További előadások a POSZT-on:

Fejes Endre – Tasnádi István: *Rozsdateremtő 2.0*, Garai Judit: *Jeanne d'Arc* (KATONA JÓZSEF SZÍNHÁZ) • Szvetlana Alekszjevics: *Secondhand* (ÖRKÉNY SZÍNHÁZ) • Székely Csaba: *10* (RADNÓTI SZÍNHÁZ) • Chaplin: *A diktátor* (VIGSZÍNHÁZ) • Nagy András: *Karenina*, *Anna* (JÓZSEF ATTILA SZÍNHÁZ) • Eugene

Caligula helytartója, jobbra: Woyzeck

Ionesco: *A székek* (PESTI MAGYAR SZÍNHÁZ) • Csehov: *Ványa bácsi* (DUNAÚJVÁROSI BARTÓK KAMARASZÍNHÁZ, VÁCI DUNAKANYAR SZÍNHÁZ) • Tasnádi István: *Kartonpapa* (SZÉKESFEHÉRVÁRI VOROSMARTY SZÍNHÁZ) • Dosztojevszkij: *Idióta* (DEBRECENI CSOKONAI SZÍNHÁZ) • Henry Farrell: *Mi történt Baby Jane-nel?* (SZABADKAI NÉPSZÍNHÁZ) • Radu Afrim: *Egy zabigyerek kék háttér előtt történetet mesél* (SEPSISZENTGYÖRGYI TAMÁSI ÁRON SZÍNHÁZ).

50. KÖRHINTA

Március 18-án került 50. alkalommal színre a legendás film nyomán készült *Körhinta* a Nemzeti Színház Nagyszínpadán. A 2015. február 20-án bemutatott, Vidnyánszky Attila által rendezett előadás volt a Nemzeti Színház és a Magyar Nemzeti Táncgyűttes első közös munkája. A *Körhinta*, amelyet több mint 30 ezren láttak, nemcsak a Nemzetiben, hanem Gyulán és a Kisvárdán, külföldön pedig Belgrádban, Aradon és Szatmárnémetiben vendég szerepelt.

TURNÉN A SÁRA ASSZONY

A *Sára asszony* második premierjére Marosvásárhelyen, a Spectrum Színházban került sor március 23-án. Döbrentei Sarolta Arany János születéséről szóló drámáját a Spectrum Színházzal koprodukcióban mutatta be a Nemzeti Színház január 17-én. Vásárhelyen március 27-én, majd április 24-én, 25-én és 26-án látható az előadás. A *Sára asszony* a kortárs magyar drámák seregszemléjére is meghívást kapott: április 3-án vendég szerepel a darab a debreceni DESZKA fesztiválon.

KITELEPÜLT A NEMZETI

A „Nemzetisínház történeti-vetélkedő” fődjá minden évben: a Nemzeti társulata egy napra kitelepül a győztes csapat iskolájába, ezúttal a veszprémi Padányi Katolikus Gimnáziumba. A diákok részt vehettek többek között *Az ember tragédiájáról* szóló rendhagyó irodalomórán, Földes László Hobo pedig József Attiláról tartott órát. Volt alkalom öltöztetőtől, fodrásztól, sugótól kulisszatitkokat megtudni. Közös éneklésre és zenélésre adott alkalmat a NESZ, vagyis a Nemzeti Színház Zenekara. És volt igazi színház is: a *Bánk-misszó*, amely a Katona József drámájának osztálytermi változata.

TROKÁN ÉS ZSÓTÉR

Elsőként TROKÁN NÓRA és ZSÓTÉR SÁNDOR kapta meg a Magyar Színházakért Díjat. „Az amerikai színművek, a Brecht- és Ibsen-darabok mindegyike megismételhetetlen színház történeti pillanattá vált attól az inspiráló, harmonikus, egyazon irányba tartó alkotófolymattól, melyet kettejük példás össz munkája hívott életre” – áll a díj indoklásában. A magánmecenatúra révén működő Alapítvány a Magyar Színházakért első díjátadójára március 12-én került sor a Radnóti Színházban. A rendező és a színésznő közös munkái, Ibsen *Brandja* és Brecht két darabja, a *Galilei élete*, a *Gömbfejűek és a csúcsfejűek* ma is látható a Nemzetiben.

PROGRAMAJÁNLÓ

SZARVAS JÓZSEF ESTJE

ápr. 5., 30.

Pustol a hó

A hatvanéves Szarvas József egy pillanatra megáll, visszanéz, hogy találkozzon önmagával: a tanyasi kislúval, a debreceni henteslegény-nyel és segédszínésszel, a Vígszínház, Kaposvár, a Nemzeti színészével és a viszáki Tündérkert gazdájával. ... Előadás a Könnyű neked, Szarvas Józsi... című életregény alapján.

mikor? hol?

április 5., 30. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

TÓTH AUGUSZTA ESTJE

ápr. 9.

Hoztam valamit a hegyekből

Azt mondják, egy ember addig él, amíg emlékeznek rá. Vajon Mezei Máriára hányan emlékeznek napjainkban? És hogyan? – kérdezi Tóth Augusztika, aki egy monodrámával „felel”. Izgalmas kalandozásra hívja a nézőket, hogy közösen idézhessék fel sok zenével, humorral és iróniával fűszerezve az Asszony, Ember, Művész életét.

mikor? hol?

április 9. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

A DÖNTŐ

ápr. 14.

Versűnnep Fesztivál

Az idei Versűnnep Fesztivál a 90 éve született Kányádi Sándorra, a 40 éve elhunyt Örkény Istvánra, a 70 éve született Nagy Gáspárra, a 170 éve elhunyt Petőfi Sándorra és Ady Endre halálának 100. évfordulójára emlékezik. Döntőn a vers- és prózamondás, énekelt vers, versmegzenésítés, képző- és/vagy filmművészeti alkotás és slam poetry kategóriákban az elődöntők legjobb 15 versenyzője vesz részt.

mikor? hol?

április 14. – 18 óra • Gobbi Hilda Színpad

Ingyenes, de regisztrációhoz kötött program:
szervezes@nemzetisinhaz.hu

Olvasson színházat!

www.nemzetisinhaz.hu/magazin

HÚSVÉTVÁRÓ

ápr. 13.

Kölyöknep

A húsvétváró Kölyöknapon ünnepi díszeket készíthetnek a családok, kipróbálhatják a hagyományos tojásírást a 10 órától 13 óráig tartó kézműves-foglalkozások keretében. Tavasz, húsvét ünnepét idéző műsorral és táncházzal várjuk a kisgyermekes családokat. Részletes program: nemzetisinhaz.hu

mikor? hol?

április 13. – 10 órától 13 óráig • Gobbi Hilda Színpad

A Kölyöknep programjai ingyenesek, de regisztrációhoz kötöttek. Foglalta le helyét online, kattintson a Nemzeti Színház műsoroldalán a Kölyöknepnél a „Jegyvásárlás” gombra.

NAGY MARI ESTJE

ápr. 16.

Mária testamentuma

Mi a hit? Meg kell-e halni a hitért? Meg kell-e ezért halni egy anya fiának? Vagy bárki fiának? Milyen terhet hordoz az az anya, aki elengedte a fiát? Cserébe a világért. A világ megváltásáért. Ezekre a kérdésekre keresi a választ a világhírű Colm Tóibín Mária testamentuma Nagy Mari előadásában.

mikor? hol?

április 16. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

FOTOGRÁFIÁK

máj. 4-ig

A rendező a kamera mögött

Silviu Purcăretét színházi rendezőként ismeri a világ – most fotográfusként is bemutatkozik a Nemzeti Színház *Purcărete világa* című tárlatán. „Miként az előadásai, színpadképei képzőművészeti alkotások, olyanok a fotográfiai is. Mindig az időről szólnak, hiszen egy-egy képbe nem egyetlen pillanat van belesűrítve, hanem az időtlenség, az örökkévalóság” – mondta a tárlat megnyitóján Vidnyánszky Attila.

mikor? hol?

május 4-ig • a Nemzeti Színház
első és második emeleti előcsarnokában

NEMZETI

A magazin megtalálható országszerte a Lira könyvárúházaiban és boltjaiban.

PIM – ORSZÁGOS SZÍNHÁZTÖRTÉNETI MÚZEUM ÉS INTÉZET

PROGRAMOK

A BAJOR GIZI SZÍNÉSZMÚZEUMBAN

A PÁGER-HAGYATÉK

Az ünnepélyes átadó vendégei: Halász Judit, Hegedűs D. Géza színművész és a művész unokái: Gyarmathy Beatrix és Gyarmathy Antal, Gajdó Tamás színháztörténész.

április 5. – 17 óra | a belépés díjtalan

SZEÁNSZ BAJOR GIZIVEL

Szobaszínház szerepekről és levelekből Papp Kinga Livia előadásában.

április 6. – 19 óra | belépő: 1000 Ft, Hegyvidék kártyával: 500 Ft

GÁBOR MIKLÓS 100

Az újkor színháztörténet egyik legnagyobb alkotójára emlékezik Gábor Júlia, Szigethy Gábor, Kocsis Katalin.

április 7. – 16 óra | belépő: 500 Ft

VILLASÉTA – BAJOR GIZI EGYKORI OTTHONÁBAN

Információ és előzetes regisztráció: szebenyi.agnes@oszmi.hu

április 10., 12. – 18 óra | belépődíj: 2000 Ft

FINISSZÁZS: CSEHOV, BUBIK

A Kortársunk Csehov és a Ritka a magyar – Bubik 60 című kiállítások záróeseménye április 14-én:

11–13 óra – A Kortársunk Csehov kiállítás a Kaposvári Egyetem Rippl-Rónai Művészeti Kar látványtervező szakos hallgatóinak szemével

13–14 óra – kuratori tárlatvezetések

15 óra – szubjektív tárlatvezetés Jeles Andrásal

15–18 óra – beszélgetés hazai Csehov-előadásokról

A Budapest Art Week program része – karszalaggal vagy 1000 Ft-os belépőjegygyel látogatható.

KULISSZÁK MÖGÖTT

Gobbi Hilda – vetítéssorozat nagy színészekről.

április 16. – 14 óra | belépő: 500 Ft

VILLAKONCERT ÉS FELOLVASÓSZÍNHÁZ

Éneklő nagybőgő – Devich Benedek nagybőgőn Bottesini, Mahler, Ravel, Villa-Lobos zenéjét játssza, Lesznai Anna önéletrajzából Papp Kinga Livia olvass fel.

április 17. – 19 óra | belépő: 500 Ft

Bajor Gizi Színészmúzeum

1124 Bp. Stromfeld Aurél 16.

Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet:

1013 Bp. Krisztina krt.57.

bővebb információ: www.oszmi.hu // www.facebook.hu/oszmi

CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ

Vallomások egy kötetben – egy színházi előadás zarándokútja

December 13-án mutatta be az MMA Kiadó a Nemzeti Színházban azt a szép kiállítású könyvet, amely a Csíksomlyói passió című színházi előadás augusztus 18-i székelyföldi bemutatójáról szól. Összeállításunkban e kötetből adunk ízelítőt.

A Csíksomlyói passió című könyv a Nemzeti Színház és a Magyar Nemzeti Táncegyüttes közös produkciójának augusztus 18-i hazatéréséről szól. A kötetben az erdélyi ünnepi előadásból vett szemelvények, a Berecz András által összeállított archaikus mesék és énekek mellett olvashatunk tanulmányt a ferences iskoladramákról, és természetesen megszólalnak az előadás főbb alkotói. Vidnyánszky Attila rendező és Zsuráfszky Zoltán társrendező, koreográfus vall arról, miért jelent mérföldkövet a pályájukon ez a grandiózus előadás. A Csíksomlyói passió több mint egy színházi előadás szabadtéri feldolgozása. Ez hallható ki azoknak a színészeknek a tanúságtétellel felérő interjúból, akik megosztják gondolataikat a készülétekről. De ez érezhető ki azon székelyföldi táncosok élményszerű beszámolóiból is, akik csatlakoztak az augusztusi előadáshoz. Aki kézbe veszi a könyvet, nemcsak a helyszínen készült interjúkban merülhet el, hanem gyönyörű fényképeken megcsodálhatja azt is, hogyan állt össze ez a nagyszabású produkció. A Prima Primissima díjas Benkő Imre és a Nemzeti Színház fotósa, Eöri Szabó Zsolt exkluzív képei segítenek felidézni mindazt, amit 25 ezer ember a helyszínen és több százezer néző a Duna televízió képernyője előtt átélt.

A könyvben megszólaló művészek

Barta Ágnes, Berecz András, Berettyán Nándor, Berettyán Sándor, Farkas Dénes, Molnár Levente, Rácz József, Rátóti Zoltán, Schnell Ádám, Szöcs Géza, Tóth Augusztina, Vidnyánszky Attila, Zsuráfszky Zoltán

A kötet kapható a budapesti Fókusz Könyvárúházzban, az Írók Boltjában. 15 százalékos kedvezménnyel megrendelhető az MMA Kiadó webshopjában: www.mmakiado.hu.

JEGYEK, KEDVEZMÉNYEK

Nagyszínpad jegy

1. Árkategória

2. Árkategória

3. Árkategória

4. Árkategória

JEGYÁRAK:

1. kategória **3800 Ft**

2. kategória **3000 Ft**

3. kategória **2100 Ft**

4. kategória **1800 Ft**

Stúdiószínpadok (Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon): **3000 Ft**

ÖT NAP ELŐNY! Aki bérletvásárláskor megadja az e-mail címét, minden hónapban értesítést kap: **ÍGY ÖT NAP ELŐNYT ÉLVEZ,** hogy szabadon lefoglalja bérletes helyét a „normál” jegyvásárlók előtt.

Bővebb jegy- és bérletinformációk

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
telefon: (+36 1) 476 6868

Nyitvatartás:

Hétköznap 10–18 óra között (ebédidő: 13–13.20), hétvégén 14–18 óra között, illetve az előadások kezdetéig. Ha nincs előadás, vasárnap zárva.

Andrássy úti jegyiroda

1061 Budapest, Andrássy út 28.
telefon: (+36 1) 373 0963; 373 0964; 373 0996; 354 1777

Nyitvatartás:

Hétköznapokon 10 és 18 óra között.

Jegyrendelés: jegy@nemzetisinhaz.hu

LAST MINUTE DIÁKJEGY – 500 FT

A kedvezmény játszóhelytől és szektortól függetlenül érvényes diák-igazolvány felmutatásával vehető igénybe, a színház jegypénztárában, az előadás megkezdése előtt egy órával. A megmaradt jegyek ára egységesen 500 Ft. Egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.

Pedagógusoknak, diákoknak ajánljuk!

A csoportos diákjegynél is kedvezőbben, 50%-os engedménnyel vásárolhatnak a diákok és a pedagógusok is diákbérletet. (Vásárláskor a kedvezményre jogosító igazolványt be kell mutatni.)

» A bérletek a stúdiószínpadokon nem helyreszólók, a helyfoglalás az érkezés sorrendjében történik!

» A bérletek nem érvényesek a Madách Imre Nemzetközi Színházi Találkozó (MITEM) előadásaira és a premierekre.

» Diákbérlet vásárlásához igazolvány bemutatása szükséges!

» Felhívjuk nézőink figyelmét, hogy a bérletek egy évadra érvényesek.

» A szabadbérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, ezért kérjük, időben foglalják le és vegyék át jegyeiket. A jegyek a bérletszelvény ellenében a Nemzeti Színház jegypénztárában, vagy a jegyirodában vehetők át.

» A műsorváltozás jogát fenntartjuk!

Nagyszínpad	1	H	19:00
Kaszás Attila Terem	1	H	19:30
Nagyszínpad	2	K	19:00
Gobbi Hilda Színpad	2	K	19:00
Nagyszínpad	3	Sze	19:00
Nagyszínpad	4	Cs	15:00
Gobbi Hilda Színpad	4	Cs	19:00
Nagyszínpad	5	P	19:00
Kaszás Attila Terem	5	P	19:30
Bajor Gizi Szalon	5	P	19:30
Gobbi Hilda Színpad	6	Szo	19:00
Gobbi Hilda Színpad	7	V	19:00
Gobbi Hilda Színpad	8	H	19:00
Bajor Gizi Szalon	9	K	19:30
Gobbi Hilda Színpad	10	Sze	19:00
Gobbi Hilda Színpad	11	Cs	19:00
Kaszás Attila Terem	11	Cs	19:00
Gobbi Hilda Színpad	16	K	19:00
Bajor Gizi Szalon	16	K	19:30
Bajor Gizi Szalon	27	Szo	19:30
Kaszás Attila Terem	29	H	19:30
Bajor Gizi Szalon	30	K	19:30
Fővárosi Nagycirkusz	11	Cs	20:30
Fővárosi Nagycirkusz	12	P	20:30
Nagyszínpad	13	Szo	19:00
Fővárosi Nagycirkusz	13	Szo	15:30
Fővárosi Nagycirkusz	13	Szo	20:30
Nagyszínpad	14	V	19:00
Fővárosi Nagycirkusz	14	V	15:30
Fővárosi Nagycirkusz	14	V	20:30

ÁPRILIS

Tóth Ilonka I Szilágyi Andor

Sára asszony I Döbrentei Sarolta

Álomgyár (Dreamworks) I Ivan Viripajev

Házasság Palermóban I Carlo Goldoni

Álomgyár (Dreamworks) I Ivan Viripajev

János vitéz I Petőfi Sándor

Az ügynök halála I Arthur Miller

Kafka a tengerparton I Murakami Haruki | Székesfehérvári Vörösmarty Színház

Woyzeck I Georg Büchner | akadálymentesített előadás

Pustol a hó I Szarvas József – Bérczes László | Szarvas József önálló estje

Hé, Magyar Joe! I Földes László Hobo

Hé, Magyar Joe! I Földes László Hobo

Hé, Magyar Joe! I Földes László Hobo

Mezei Mária: Hoztam valamit a hegyekből I Tóth Augusztá önálló estje

A gömbfejűek és a csúcsfejűek I Bertolt Brecht

Liliomfi I Szigligeti Ede

Szép népekkel hadakozik I Berecz András ének- és mesemondó estje

Caligula helytartója I Székely János

Mezei Mária: Hoztam valamit a hegyekből I Tóth Augusztá önálló estje

Fedák Sári I Szűcs Nelli önálló estje

Woyzeck I Georg Büchner

Pustol a hó I Szarvas József – Bérczes László | Szarvas József önálló estje

VI. MITEM – MADÁCH NEMZETKÖZI SZÍNHÁZI TALÁLKOZÓ

Slavas's Snowshow I Szlava Polunyin 1

Slavas's Snowshow I Szlava Polunyin 1

Álomgyár I Ivan Viripajev 2

Slavas's Snoshow I Szlava Polunyin 1

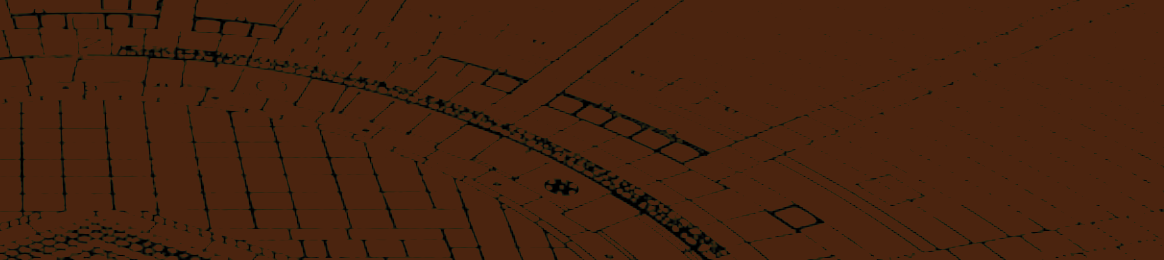
Slavas's Snoshow I Szlava Polunyin 1

Meggyeskert I Anton Csehov 2

Slavas's Snowshow I Szlava Polunyin 1

Slavas's Snowshow I Szlava Polunyin 1

Kísérőrendezvényeinkről a 48–49. oldalon tájékozódhat. | A műsorváltoztatás jogát a színház fenntartja!

Nagyszínpad	16	K	19:00
Gobbi Hilda Színpad	17	Sze	19:00
Nagyszínpad	18	Cs	19:00
Gobbi Hilda Színpad	23	K	20:00
Nagyszínpad	24	Sze	19:00
Kaszás Attila Terem	24	Sze	17:00
Gobbi Hilda Színpad	25	Cs	20:00
Kaszás Attila Terem	25	Cs	17:00
Nagyszínpad	26	P	19:00
Gobbi Hilda Színpad	27	Szo	20:00
Gobbi Hilda Színpad	28	V	20:00
Kaszás Attila Terem	28	V	15:00
Nagyszínpad	29	H	19:00
Nagyszínpad	30	K	20:00
Gobbi Hilda Színpad	30	K	17:00
Gobbi Hilda Színpad	2	Cs	19:00
Gobbi Hilda Színpad	3	P	19:00
Nagyszínpad	4	Szo	18:00
Nagyszínpad	5	V	18:00
Gobbi Hilda Színpad	5	V	15:00

Ivanov I Anton Csehov 3
Caligula helytartója I Székely János 2
Ványa bácsi I Anton Csehov 4
A jövővény I Szumbel Gaffarova 5
Coriolanus I William Shakespeare 6
The Tree (A fa) I Odin-trilógia 1. 7
Nagyvárosok a hold alatt I Odin-trilógia 2. 7
Morituri te salutant I Vaszilij Sztefanik 6
Kurafiak I Saulius Šaltenis 8
The Chronic Life I Odin-trilógia 3. 7
Hamlet I Jan Mikulášek – Dora Vicieníková 9
Woyzeck I Georg Büchner 2
A vágy villamosa I Tennessee Williams 10
Korkut legendája I Iran-Gajip 11
Bernarda Alba háza I Federico García Lorca 12
MÁJUS
A gömbfejűek és a csúcsfejűek I Bertolt Brecht 2
A félkegyelmű I Fjodor Dosztojevszkij 3
Saigon I Caroline Guiela Nguyen társulata 14
Az ember tragédiája I Madách Imre 2
Egy nyári éj Svédországban I Erland Josephson 15

A VI. MITEM-en színpadra lépő társulatok

(a bemutatkozás sorrendjében)

1. Szlava Polunyin
London, Anglia	6. Ivan Franko Nemzeti Dráma Színház
Kijev, Ukrajna	11. Auezov Kazah Állami Drámai Színház
Almati, Kazahsztán
2. Nemzeti Színház
Budapest, Magyarország	7. Odin Teatret
Holstebro, Dánia	12. Companhia Joao Garcia Miguel
Lisszabon, Portugália
3. Szerb Nemzeti Színház
Belgrád, Szerbia	8. Klaipeda Drámai Színház
Klaipėda, Litvánia	13. Komáromi Jókai Színház
Komárom, Szlovákia
4. Vahtangov Állami Dráma Színház
Moszkva, Oroszország	9. Divadlo Na Zábřadlí
Prága, Csehország	14. Les Hommes Approximatifs
Párizs, Franciaország
5. Kamal Galiaszgar Tatár Állami Színház
Kazany, Oroszország	10. Berliner Ensemble
Berlin, Németország	15. DRAMATEN – Stockholmi Királyi Színház
Stockholm, Svédország

ASlavas's Snoshow 8; *The Tree (A fa)*, *Nagyvárosok a hold alatt*, *The Chronic Life* 12; Tóth Ilonka, *Ványa bácsi*, *Coriolanus*, *Kurafiak*, *Saigon*, *Az ember tragédiája* 14; *Álomgyár (Dreamworks)*, *Kafka a tengerparton*, *Woyzeck*, *Bernarda Alba háza* 16 éven felülieknek ajánlott!

SZCENÁRIUM

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata –

2019. február, VII. évfolyam, 2. szám

FÓKUSZBAN: MITIKUS TUDAT – TÖRTÉNELMI EMLÉKEZET – SZÍNHÁZI DRAMATURGIA

Az idei MITEM egyik legígéretesebb előadása, a *Korkut legendája* a kortárs kazak színház formanyelvén idézi meg az ázsiai lovas-nomád törzsek kulturhéroszát,

Korkut Atyát. E mitikus hagyomány történelmi hátteréről szól Babakumar Kinayat tanulmánya. A darab írójával, Iran-Gajippal készült interjúból a mű születésén túl Kazahsztán közelmúltjáról és az 1991-ben függetlenné vált ország jelenéről is képet kapunk. Nicola Savarese írása az Eugenio Barbával közösen jegyzett és hamarosan magyarul is olvasható kötet (*Táncoló energia – A színész titkos művészete*) egyik fejezete, melynek témája a 20. századi Európától időben és térben távol eső színházi kultúrák felfedezése. Vidnyánszky Attila történelmi tematikájú előadásait elemző tanulmányában Szász Zsolt arra hívja fel a figyelmet, hogy a posztmodern szellemében fogant dramaturgiai újítások hogyan függenek össze a rendező üdvtörténeti szemléletével.

„Az ősi hiedelem szerint Korkut sírja a Föld köldöke, vagyis közép-pontja. Ott a csillagok közelebb vannak a Földhöz, mintha kézzel meg lehetne érinteni és le lehetne hozni őket. Nem véletlenül az ottani Töretamban építették föl az űrrepülőteret, (...) mert az egy ideális helyszín a rakéták földközi pályára állításához és az űrkabin visszatéréséhez.” (*Iran-Gajip*)

„A révülés folyamán a sámán hangszerével az embernek bajt okozó ártalmas lelket, ördögöt űzi ki az illető testéből. Előbb az alvilágba leszállva megkeresi az ember eltávozott szabad lelkét. Ekkor segítő lelkek is érkeznek hozzá. A sámán, miközben elvarázsol, kér, elbűvöl, hízeleg, alkudozik, vagy erővel űzi ki az ördögöt, »közlekedési eszközével« [azaz hangszerével] bejárja a háromszintű világot. A halott és az élő világ között kétféle kapcsolat létezik: a mindhárom világot összekötő *Életfa* és a *Sámánfolyó*. A Sámánfolyóba a minden sámánok útja fut bele, találkozik össze...” (*Babakumar Kinayat*)

„A régmúlt, illetve más kultúrák színész-előadóinak tanulmányozása, színpadi viselkedésük és technikáik kutatása a huszadik század elejére tehető, amikor a színházzal foglalkozók szembesültek a tömegkommunikációs média előretörésével, és elkezdtek keresni a színházi nyelv új formáit, valamint a színház új identitását. (...) Így születtek meg a commedia dell'artával, a klasszikus görög színházzal és az ázsiai színházzal kapcsolatos mítoszok. (...) A változások időszakában úgy tekintettek a távoli forrásokra, mint a színház egy-egy aranykorára.” (*Nicola Savarese*)

A tartalomból

„A Ludas Matyi, ha dramatizáljuk, par excellence bábdarab” – **Balogh Géza** írása Németh Antal bábrendezői elképzeléseiről • Szerepjáték és báb a Herkules-terápiában – **Dió Zoltán** és **Gergely István** összefoglalója egy művészetpedagógiai kísérletről • In memoriam **Eimuntas Nekrošius** – **Valdas Vasiliauskas** a MITEM-re érkező Kurafiak nemrég elhunyt színpadra állítójáról • **Vidnyánszky Attila** rendezői műhelyében – **Szász Zsolt** tanulmánya • Hová fut Korkut a halál elől? – ráhangoló összeállítás a kazak színház előadásáról • Nosztalgia, avagy vágyódás a visszatérésre – **Nicola Savarese** • „A király szolgálja, de előbb istenét” – **P. Gulyás Márton** esszéje Morus Tamásról • „Egy idő után rááll az ember agya Robert Bolt körmondataira” – beszélgetés **Rátóti Zoltánnal**

„...történelmi tudatunkat még mindig az a fajta lineáris ok-okozatiság tartja fogva, mely a felvilágosodás fejlődésmítoszáét örökíti tovább, s az ember »üdvözülését« végső soron a földi jólét megteremtésével azonosítja. Meglátásom szerint ugyanebből fakad a magyar színházi nyelvvezet és dramaturgia sokat kárhoztatott naturalizmusa, illetve a kortárs rendezők többségének az az attitűdje, hogy a »nagy narratívákat« is a hétköznapiaság szintjére szállítsák le.” (*Szász Zsolt*)

„...számomra, amikor fiatal színész voltam, Bessenyei Ferenc igenis példakép volt. De amikor a mi generációnknak kellett volna fellépnie ugyanilyen igénnyel, a korszellem elsöpörte ezt az ambíciókat. Akkorra vált általánossá a kommunista agymosás, hogy ne legyenek hősök, hogy mindenki legyen egyforma. (...) Se egzisztenciálisan, se szakmailag nem engedték fölnőni a mi generációkat. Most meg mi állunk itt azzal a felelősséggel, hogy mi lesz azokkal, akik utánunk jönnek, hogyan tudjuk őket szellemileg, öntudatukban megerősíteni.” (*Rátóti Zoltán*)

Tájékoztatás a **szcenárium**-lapszámokhoz való hozzájárulásról:

+36 1 476 68 76

a **szcenárium** a neten:

www.nemzetisinhaz.hu/magazin/folyoirat

szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

PUCCINI

2019

FEST

MÁJUS 18. –
JÚNIUS 10.

MANON LESCAUT (új produkció) május 18., 21., 25., 28., 30.

TOSCA május 19., 29.

MESSA DI GLORIA / LIDÉRCEK május 20.

A NYUGAT LÁNYA május 22., 24.

PILLANGÓKISASSZONY május 23., 25.

A FECSKE (új produkció) május 26., 27.

EDGAR (új produkció) június 1., 6.

BOHÉMÉLET 2.0 június 2., 5.

TRIPTICHON június 3., 4.

TURANDOT június 7., 9.

PUCCINI, A DALNOK június 4.

KRIZTANTÉMOK, AVAGY LIÙ HALÁLA (ősbemutató) június 8., 9.

GREGORY KUNDE ÁRIAESTJE június 10.

ERKEL

SZÍNHÁZ
THEATRE

2018
19

opera.hu | facebook.com/Operahaz

Barta Ágnes és Rátóti Zoltán az Egy ember az örökkévalóságnak című előadásban | fotó: Eöri Szabó Zsolt

A VI. MITEM előadásai I április 11.–május 5.

Slava's Snowshow (London) I Viripajev: **Álomgyár** (Budapest) I Csehov: **Meggyeskert** (Budapest) I Csehov: **Ivanov** (Belgrád) I Székely: **Caligula** (Budapest) I Csehov: **Ványa bácsi** (Moszkva) I Gaffarova: **A jövevény** (Kazany) I Shakespeare: **Coriolanus** (Kijev) I **The Tree** (Holstebro) I Sztefanik: **Morituri te salutant** (Kijev) I **Nagyvárosok a hold alatt** (Holstebro) I Šaltenis: **Kurafiak** (Klaipeda) I **The Chronic Life** (Holstebro) I **Hamletek** (Prága) I Büchner: **Woyzeck** (Budapest) I Tennessee Williams: **A vágy villamosa** (Berlin) I Iran-Gajip: **Korkut legendája** (Almati) I **Bernarda Alba háza** (Lisszabon) I Brecht: **A gömbfejűek és a csúcsfejűek** (Budapest) I Dosztojevszkij: **A félkegyelmű** (Komárom) I **Saigon** (Párizs) I Madách: **Az ember tragédiája** (Budapest) I Josephson: **Egy nyári éj Svédországban** (Stockholm)